

Economisch-Statistische Berichten

De invloed van transportkosten
op goederenprijzen

★

Dr. N. Cramer

Publiek S.-E.R.-moen

★

Drs. L. Brakel

De produktiviteitsontwikkeling in
West-Europa per land nader beschouwd

★

K. J. Bordewijk

Herstel van het grondstoffenprijspeil
vertraagd

★

G. C. A. Mulder, B.Sc., Ps.D.

Surinaamse kanttekeningen

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

44e JAARGANG

No. 2183

WOENSDAG 13 MEI 1959

CENTRAAL BEHEER

Singel 126-130, Amsterdam-C.

PENSIOEN-RISICO

biedt een nieuwe verzekering
van weduwenpensioen.

De algemene weduwen- en wezen-wet geeft in vele gevallen een weduwe slechts gedurende een korte periode recht op een wettelijke uitkering. Pensioen-Risico stelt voor werkgevers de mogelijkheid open een tijdelijk weduwenpensioen van f. 1326,- per jaar voor de echtgenoten van hun werknemers te verzekeren, ingaande zodra de wettelijke uitkering wordt gestaakt en eindigende uiterlijk bij het bereiken van de leeftijd van 65 jaar.

De premie voor deze verzekering is verschuldigd tot de 50-jarige leeftijd van de echtgenote van de verzekerde werknemers bedraagt: f. 15,- per jaar per verzekerde, indien de uitkering wordt beëindigd bij hertrouw van de weduwe; f. 25,- per jaar per verzekerde, indien de uitkering bij hertrouw blijft doorlopen of wordt toegekend, omdat de wettelijke uitkering wegens hertrouw wordt beëindigd.

In Tokio...

Osaka... heeft de
Nationale Handelsbank n.v.
eigen kantoren.

Voor de ontwikkeling van
Uw zaken en contacten met

JAPAN

is de Bank die in het land
zelf ruime ervaring heeft het
aangewezen intermediair.

Dat is de

**Nationale
Handelsbank n.v.**

gevestigd te Amsterdam sinds 1863

'S-GRAVENHAGE - AMSTERDAM - ROTTERDAM

ECONOMISCH- STATISTISCHE BERICHTEN

Uitgave van het Nederlandsch Economisch Instituut

Adres voor Nederland: Pieter de Hoochweg 118, Rotterdam-W.
Telefoon redactie: K 1800-52939. Administratie: 'K 1800-38040. Giro 8408.

Bankiers: R. Mees en Zonen, Rotterdam. Banque de Commerce, Koninklijk Plein 6, Brussel, postcheque-rekening 260.34.

Redactie-adres voor België: Dr. J. Geluck, Zwijnaardse Steenweg 357, Gent.

Abonnementen: Pieter de Hoochweg 118, Rotterdam-W.

Abonnementsprijs: franco per post, voor Nederland en de Overzeese Rijksdelen (per zeepost) f. 29,—, overige landen f. 31,— per jaar. (België en Luxemburg B. fr. 400). Abonnementen kunnen ingaan met elk nummer en slechts worden beëindigd per ultimo van het kalenderjaar.

Losse nummers 75 ct.

Aangetekende stukken in Nederland aan het Bijkantoor Westzeedijk, Rotterdam-W.

Advertenties. Alle correspondentie betreffende advertenties te richten aan de N.V. Koninklijke Nederl. Boekdrukkerij H. A. M. Roelants, Lange Haven 141, Schiedam (Telefoon 69300, toestel 1 of 3).

Advertentie-tarief f. 0,30 per mm. Contract-tarieven op aanvraag. Rubrieken „Vacatures” en „Beschikbare krachten” f. 0,60 per mm (dubbele kolom). De administratie behoudt zich het recht voor om advertenties zonder opgaaf van redenen te weigeren.

De invloed van transportkosten op goederenprijzen

De „Internationale vereniging van spoorwegmaatschappijen” (U.I.C.) heeft onlangs een studie¹⁾ gepubliceerd over de invloed van transportkosten op de prijs van goederen. Aanleiding tot dit onderzoek was, dat bij de behandeling van aanvragen om tariefwijziging meermaals de veronderstelling werd geuit, dat inwilliging van een dergelijk verzoek grote invloed zou hebben op de produktiekosten en daardoor op de kosten van levensonderhoud. Hoewel bij dit onderzoek, waarbij België, Frankrijk, Nederland, Oostenrijk, West-Duitsland en Zwitserland waren betrokken, vereenvoudigende veronderstellingen moesten worden gemaakt, kunnen op de resultaten toch enkele algemene conclusies worden gegrond.

Het onderzoek omvatte een viertal punten. In de eerste plaats werd het aandeel der totale binnenlandse transportkosten in de waarde der vervoerde goederen bepaald. Dit bleek in 1955 naar land te variëren van 3,7 tot 6,6 pCt.; dat van de kosten van het vervoer per spoor bewoog zich tussen 0,6 en 2,8 pCt. Voorts is het aandeel der vervoerkosten in de prijzen

van 32 produkten, waarvan het transport een belangrijk deel uitmaakt van het totale vervoer, berekend. Daarbij werd verondersteld, dat deze produkten slechts éénmaal en geheel per spoor werden vervoerd. De in nevenstaande tabel weergegeven uitkomsten, die naast het binnenlandse vervoer ook betrekking hebben op het importvervoer op het parcours van het importerende land, doen zien, dat het aandeel der vrachtkosten daalt, naarmate de prijs der goederen hoger ligt.

Een derde punt van onderzoek vormde de invloed der transportkosten bij verschillende op elkaar volgende transporten van grondstoffen, halfabrikaten en eindprodukten. Daar de berekening voor zuiver industriële produkten uiteraard zeer gecompliceerd is, werd het onderzoek beperkt tot een produkt van de landbouwindustrie, nl. bietsuiker.

¹⁾ „L'incidence des frais de transport sur le coût de la production des marchandises”, „Bulletin de l'UIC” december 1958.

Bij dit produkt is het transport nl. van grote betekenis: om 1 ton suiker bij de consument af te leveren moet ca. 12 ton suikerbieten, brandstoffen en hulpstoffen worden vervoerd. Het aandeel van het werkelijke vervoer per spoor in de suikerprijs bleek te variëren van 2,4 pCt. in België tot 6,6 pCt. in West-Duitsland. In het theoretische geval van uitsluitend spoorvervoer in alle geleidingen zou het vrachtkostenaandeel liggen tussen 5,7 pCt. voor Oostenrijk en 8,2 pCt. voor Zwitserland. Aangezien zelfs in dit extreme geval het vervoer nog geen 10 pCt. van de prijs uitmaakt, kon worden geconcludeerd, dat het percen-

tage voor alle andere produkten van de landbouw-industrie, die in de gezins-huishoudingen worden verbruikt, daar beneden zal blijven.

Een belangrijk sluitstuk vormde de beantwoording van de vraag, welk deel van het gezinsbudget aan goederen en transportkosten wordt uitgegeven. De berekening werd uitgevoerd voor een aantal voedingsmiddelen en voor steenkolen, tezamen ca. 20 tot 50 pCt. van de gezinsuit-

gaven voor die goederen en diensten, waarvan de prijs een vervoerskostenelement bevat. Verondersteld werd wederom, dat deze goederen slechts éénmaal werden vervoerd en dat het vervoer geheel per spoor plaatsvond. De vervoerskosten van deze goederen vormden, aldus berekend, slechts 0,37 à 1,17 pCt. van de totale gezinsuitgaven. Op grond hiervan konden de totale vervoerskosten worden geraamd op maximaal 1 à 3,5 pCt. der gezinsuitgaven. De vaak gehoorde mening dat transportkosten een groot deel der produktiekosten en gezinsuitgaven vormen wordt dus door de feiten niet gesteund. Tariefwijzigingen van vervoer-ondernemingen kunnen slechts geringe sociaal-economische repercussies meebrengen. Aan de invloed van de vrachtprijzen op de produktiekosten en de gezinsuitgaven kan dus geen motief worden ontleend om in internationaal verband bijzonder toezicht uit te oefenen op de vorming van de vrachtprijzen.

Maarn.

P. BREEDVELD, econ. drs.

Produktengroepen —	Aandeel der transportkosten in de prijzen der produkten 1955/1956
Voedingsmiddelen en brandstoffen	
landbouwprodukten	2 à 7 pCt.
tuinbouwprodukten	1 à 6 pCt.
bederfelijke waren	minder dan 2 pCt.
olie	4 à 14 pCt.
kolen	4 à 11 pCt.
Grond- en hulpstoffen	
katoen, wol	0,5 pCt.
kunstmest, dieselolie, benzine	1 à 7 pCt.
bouwmaterialen	10 à 25 pCt.
E.G.K.S.-produkten	
grondstoffen	10 à 20 pCt.
halfabrikaten	1,4 à 7 pCt.

INHOUD

	Blz.		Blz.
De invloed van transportkosten op goederenprijzen, door Drs. P. Breedveld	375	Herstel van het grondstoffenprijspeil vertraagd, door K. J. Bordewijk	381
Publiek S.-E.R.-moen, door Dr. N. Cramer	376	Surinaamse kanttekeningen, door G. C. A. Mulder, B. Sc., Ps.D.	384
De produktiviteitsontwikkeling in West-Europa per land nadër beschouwd, door Drs. L. Brakel	378	Mededelingen voor economen	386
		Geld- en kapitaalmarkt, door Dr. M. P. Gans	387

COMMISSIE VAN REDACTIE: Ch. Glasz; L. M. Koyck; H. W. Lambers; J. Tinbergen; J. R. Zuidema.

Redacteur-Secretaris: A. de Wit. Adjunct Redacteur-Secretaris: J. H. Zoon.

COMMISSIE VAN ADVIES VOOR BELGIË: F. Collin; J. E. Mertens de Wilmars; J. van Tichelen; R. Vandeputte; A. J. Vlerick.

Schrijver betreurt het dat van openbaarheid bij de vaststelling van het onlangs verschenen advies van de Sociaal-Economische Raad inzake het in de nabije toekomst te voeren algemeen sociaal-economisch beleid, ondanks een daartoe strekkend verzoek, wederom geen sprake is geweest. Wanneer de debatten openbaar zouden worden, zou de „nimbus”, welke Prof. Oud aan de Raad bij de Algemene politieke beschouwingen over de Rijksbegroting 1959 had toegekend in zijn stelling dat niet de Regering doch de S.-E.R. ons land regeert, verdwijnen en de verhouding tussen volksvertegenwoordiging en S.-E.R. worden gesaneerd. Het volharden in de afwijzing heeft schrijver aanleiding gegeven tot het samenstellen van dit artikel, dat een, zij het parlementair gestelde, vermaning inhoudt, welke — omdat zij al eens eerder is vernomen — naar schrijver meent misschien wat vervelend of droog zal klinken en daardoor onwillekeurig het karakter kreeg van een publiek S.-E.R.-moen!

Publiek S.-E.R.-MOEN

Onlangs is het lang verbeide advies van de Sociaal-Economische Raad inzake het in de nabije toekomst te voeren algemeen sociaal-economisch beleid verschenen. Het werd door het demissionaire kabinet-Beel voor publicatie vrijgegeven, nog geen week nadat het door de Raad in een besloten vergadering was vastgesteld. Er bestaat dus ditmaal geen aanleiding vóór de klacht, dat de publicatie te lang werd opgehouden. Maar van openbaarheid bij de vaststelling van het advies is wederom geen sprake geweest. Men is niet ingegaan op een daartoe strekkend verzoek, dat op 5 november 1958 in de Tweede Kamer naar voren is gebracht. Staatssecretaris *Schmelzer* verklaarde zich toen wel bereid, deze vraag op zeer korte termijn in het kabinet aan de orde te stellen. Maar tot een positieve uitkomst heeft die toezegging niet geleid.

Nimbus.

Toch heeft het Kamerlid *Den Uyl* voor de openbaarheid van beraadslaging, bij die gelegenheid, een interessant argument aangevoerd. Hij verwachtte namelijk, dat daardoor aan de Sociaal-Economische Raad een „nimbus” zou worden ontnomen, welke Prof. *Oud* aan de Raad bij de Algemene politieke beschouwingen over de Rijksbegroting 1959 had toegekend, in zijn striemende stelling, dat niet de Regering doch de S.-E.R. ons land regeert. De geheimzinnigheid, welke het vaststellen van adviezen tot dusver omgaf, maakte dit college — volgens Drs. *Den Uyl* — in feite machtiger dan het behoorde te wezen. De nuances in de verschillende standpunten der leden, zoals die zich zelfs bij een unaniem advies voordoen, werden hierdoor immers versluierd. Een advies werd mede daardoor in de parlementaire discussie a.h.w. een gegeven grootheid, waaraan nauwelijks viel te tornen. Bovendien werden de S.-E.R.-leden in de mogelijkheid tot publieke verantwoording van hun inzichten belemmerd. Wanneer hun debatten openbaar zouden worden, zou die „nimbus” verdwijnen en dus de verhouding tussen volksvertegenwoordiging en S.-E.R. worden gesaneerd.

De Staatssecretaris is op deze motivering toen nauwelijks ingegaan; hij kon dit gemakkelijk doen omdat hij zelf in

het algemeen veel voor openbaarheid voelde. Maar zijn voorkeur is thans — hoe dan ook — niet gehonoreerd. Dat de inhoud van het onderhavige advies rijkelijk genuanceerd is, blijkt wel uit de tekst; zelfs de getalsverhoudingen zijn hierin enigermate aangegeven maar hoe de verschillende groeperingen maatschappelijk zijn samengesteld, is niet vermeld. Nu zal de publieke verantwoording daardoor weliswaar niet geheel achterwege blijven. Verschillende vakorganisaties hebben zich immers gehaast aan het advies, congressen te zullen wijden. Maar de buitenstaander vraagt zich allicht af of deze voorlichting niet evenwichtiger had kunnen geschieden in een openbare raadsvergadering, waarin hoor en wederhoor mogelijk zou zijn geweest.

Mede om die reden moet worden betreurd, dat de openbaarheid nog niet tot regel is verheven. Dit volharden in de afwijzing lokt a.h.w. een, zij het parlementair gestelde, vermaning uit, welke — omdat zij al eens eerder is vernomen — misschien wat vervelend of droog zal klinken en daardoor onwillekeurig het karakter krijgt van: een publiek S.-E.R.-moen!

Openbaar lichaam.

De Sociaal-Economische Raad is in 1950 gedacht als een openbaar lichaam in de zin van de toenmalige artt. 152-154 der Grondwet. Maar reeds voordien, in het Voorlopig Verslag der Tweede Kamer op wetsontwerp nr. 873 inzake de Bedrijfsorganisatie, werd de klacht geuit, dat aan de eis van openbaarheid vrijwel niet was gedacht. Slechts ten aanzien van de financiën der bedrijfslichamen was enige publiciteit voorgeschreven. „Zeer vele leden” betoogden derhalve, dat de vergaderingen, waarin de verordeningen zouden worden behandeld, openbaar dienden te wezen. De Memorie van Antwoord vreesde echter, dat hierdoor aan de openhartigheid der discussies afbreuk zou worden gedaan. De Regering wilde daarom aanvankelijk volstaan met het publiceren van ontwerp-verordeningen, opdat de betrokkenen althans intijds hun bezwaren naar voren zouden kunnen brengen. Doch de Tweede Kamer hield vol. Bij het mondeling overleg tussen de toenmalige

Staatssecretaris van Economische Zaken en de Commissie van Voorbereiding werd zij bevredigd. In een derde nota van wijzigingen werd voorgesteld, dat de Raad over ontwerp-verordeningen in het openbaar zou beraadslagen en beslissen — tenzij dringende redenen zich daartegen zouden verzetten.

Adviserende taak.

Maar de S.-E.R. kreeg een tweeledige functie. Behalve bestuursorgaan van het georganiseerde bedrijfsleven, werd hij ook adviesorgaan ex. art. 80 Grondwet der Regering. En hoe het nu met de behandeling der adviezen moest gaan, werd destijds wettelijk niet geregeld. In zijn vergadering van 15 mei 1951 stelde de Raad echter zelf een regeling vast, waarin openbaarheid van beraadslaging bij de vaststelling van, door de Regering gevraagde, adviezen geheel werd uitgesloten. De Raad vreesde nl., dat de Regering anders terughoudendheid zou betrachten met het vragen van adviezen. En hij achtte het ook geen fraaie figuur, dat de Regering van de inhoud van een — aan haar uit te brengen — advies in eerste instantie uit de dagbladen zou moeten kennis nemen.

Dit standpunt is noch principieel noch praktisch houdbaar gebleken. In de eerste plaats had art. 41 der wet de Ministers, tenzij het landsbelang zich daartegen naar hun oordeel zou verzetten, de verplichting opgelegd in bepaalde gevallen advies te vragen. Een, in het openbaar vergaderende, adviesinstantie was bovendien in het Nederlandse staatsrecht geen onbekende figuur; men herinnere zich enkel de Volksraad uit het voormalige Nederlands-Indië. In de tweede plaats was het niet juist, dat de Regering de adviezen, bij een openbare behandeling, in de dagbladen zou moeten lezen. De Ministers hadden toegang tot de Raad; hun waarnemers konden tot in de commissievergaderingen doordringen, lang voordat het eindadvies in openbaarheid kon komen. De bezwaren van de Raad, aan hoffelijkheid ontleend, deden derhalve ietwat oubakken aan. Zij herinnerden aan de argumenten, welke vóór 1848 werden aangevoerd om het Adres van Antwoord der Tweede Kamer op de Troonrede in een besloten vergadering vast te doen stellen; motieven, waarop *Thorbecke* zich zulk een ironische aantekening permitteerde: „Dewijl het vreemd, dewijl het niet beleefd ware, dat het publiek eer dan de Kroon, het antwoord, Haar te geven, vernam”.

Ook praktisch bleek het standpunt onhoudbaar. De Raad maakte er zelf inbreuk op ten aanzien van *ongevraagde* adviezen; zo werd in 1954 de nota betreffende het vraagstuk van eventuele loonsverhogingen in het openbaar besproken. Voorts werd het vaste praktijk van de S.-E.R. om een preadvies van zijn Organisatie-commissie omtrent de instelling van een produkt- of (hoofd-)bedrijfschap in een openbare vergadering te behandelen, alvorens het eindoordeel aan de Minister werd uitgebracht. De praktijk bleek sterker dan de leer!

Parlementaire kritiek.

De regeling van 1951 heeft dan ook van meet af aan, en van zeer verschillende kanten, kritiek ontmoet. Reeds het eerste S.-E.R.-advies inzake de loon- en prijspolitiek deed het Kamerlid *Nederhorst* (in „Socialisme en Democratie” van april 1951) betreuren, dat een belangrijk middel om het hoogste publiekrechtelijke bedrijfsorgaan nader tot de gewone man te brengen, onbeproefd was gelaten. En op 7 november van datzelfde jaar 1951 kritiseerde de liberale fractieleider *Oud*, dat de S.-E.R. over de omstreden

(Advertentie)

kwestie van het Toezicht op het Kredietwezen niet in het openbaar had gedebatteerd.

Bij de beoordeling van deze kritiek is het van belang op te merken, dat de Regering in de meeste gevallen achteraf wel tot publikatie der adviezen is overgegaan. Maar bevrediging wekte dat niet. Als er getalmd werd met publikatie, lokte dit vragen van Kamerleden uit (vgl. vragen-*Andriessen* dd. 23 januari 1953 betreffende de adviezen inzake huur en werkgelegenheid). En bij het advies omtrent het vraagstuk van de „Equal pay”, moest het „*De onderneming*” — het orgaan van het Centraal Sociaal Werkgeversverbond dd. 23 juli 1953 — van het hart, dat „de telkens terugkerende geheimzinnigheid ten aanzien van de stemmenverhouding in de Raad een ernstige leemte” was. Erkend moet worden, dat het bestuur van de S.-E.R. zijn best heeft gedaan om aan dergelijke kritiek tegemoet te komen. Maar voldoening werd niet geschapen.

Nieuwe regeling.

Onder de permanente percussie van parlement en pers is de oude regeling van 1951 ten slotte bezweken. Op 18 november 1957 aanvaardde de S.-E.R. een nieuwe regeling met betrekking tot de openbare behandeling van adviezen, welke in oktober 1958 door de Regering werd goedgekeurd. Deze wijziging maakte een openbare behandeling mogelijk:

a. wanneer de adviesaanvrager eigener beweging zou mededelen tegen een openbare behandeling geen bezwaar te hebben;

b. wanneer de adviesaanvrager op verzoek van het dagelijks bestuur van de S.-E.R. alsnog toestemming tot openbare behandeling zou geven.

Het onttrekt zich aan de waarneming of in het jongste geval door de S.-E.R. om een openbare behandeling al of niet is gevraagd. Vermoedelijk is dit niet gebeurd. In elk geval heeft de Regering er eigener beweging geen behoefte toe gevoeld terwijl de aandrang welke uit de Tweede Kamer op haar werd uitgeoefend, geen resultaat heeft gehad. Naar de motivering kan men slechts gissen.

Eis van democratie.

Is het misschien zo, dat de gevoelens van onbehagen, waarvan het recente „E.-S.B.”-artikel van Dr. *W. Drees Jr.*

De gemiddelde jaarlijkse produktiviteitsgroei bedraagt voor België 2,6 pCt.; een verdere groei van ca. 2 pCt. per jaar is niet onwaarschijnlijk. Voor Noorwegen, met een zelfde groeipercentage, is een relatief sterke stijging van de gemiddelde produktiviteit zeker mogelijk. Het Verenigd Koninkrijk heeft een relatief laag groeipercentage, t.w. 1,8 pCt. per jaar. Het gevaar dat dit land binnen niet al te lange tijd achterop raakt is geenszins denkbeeldig. Het toekomstige tempo van de produktiviteitstoename in Frankrijk — groeipercentage 4,3 — is niet te voorspellen. Voor West-Duitsland — met eveneens een groeipercentage van 4,3 — zijn de vooruitzichten gunstig. Denemarken valt met een groeipercentage van 0,5 uit de toon. Italië zal zijn gemiddelde produktiviteit — groeipercentage 4,0 — in de toekomst naar alle waarschijnlijkheid verder kunnen verbeteren. De relatieve Nederlandse positie ten slotte is alleszins gunstig (groeipercentage 3,2). Gezien in het licht van de economische structuur van ons land zou een afzwakking van de ontwikkelingscurve evenwel geen verwondering wekken.

De produktiviteits- ontwikkeling in West-Europa per land nader beschouwd

Mijn artikel betreffende de ontwikkeling van de gemiddelde produktiviteit in West-Europa eindigde ik met een overzicht ¹⁾ van de gemiddelde jaarlijkse produktiviteitsgroei. De groeicoëfficiënten, zoals daarin vermeld, luiden: België 2,6; Nederland 3,2; Noorwegen 2,6; Verenigd Koninkrijk 1,8; Frankrijk 4,3; West-Duitsland 4,3; Denemarken 0,5 en Italië 4,0. Alvorens tot de voorgenomen landenbespreking over te gaan, nog enkele algemene opmerkingen.

In eerste instantie zij er op gewezen, dat internationale structuurverschillen in de afzonderlijke takken van voortbrenging diversiteiten in de hoogte van de gemiddelde

¹⁾ Zie „E.-S.B.” van 29 april 1959, tabel 4 op blz. 337.

produktiviteit kunnen veroorzaken. Dientengevolge behoudt ook dit onderzoek een globaal karakter en mogen — uit dien hoofde — geen vergaande conclusies worden getrokken met betrekking tot de arbeidsproduktiviteit in de onderzochte landen.

Vervolgens moeten wij, hetgeen voor alle landen in meerdere of mindere mate geldt, bij de beoordeling van de groeifactoren er rekening mede houden, dat zich in 1948 en volgende jaren de laatste fase van het na-oorlogse herstel voltrok ²⁾. In dit verband dienen in het bijzonder Marshall-hulp en verbetering van de buitenlandse economische betrekkingen door middel van O.E.E.S. en E.B.U. niet

²⁾ Dit uiteraard voor zover deze jaren zijn opgenomen.

(*vervolg van blz. 377*)

inzake het „Centraal Planbureau, Sociaal-Economische Raad en democratie”, getuigenis aflegde, in het regeringsapparaat weerklank vinden? Dan wordt het begrijpelijk, waarom men de S.-E.R. in zijn uitingsmogelijkheden wil beperken. Want in dat artikel treedt een duidelijke voorkeur voor ambtelijke adviezen boven die van het georganiseerde bedrijfsleven aan het licht.

Zulk een waardering is een ieder — de Regering niet uitgezonderd — gaarne toegestaan, mits men bedenke, dat de adviezen van de S.-E.R. berusten op de wet en dat die wet moet worden nageleefd. Dat is een eis van democratie.

Nu kan men uiteraard gaan ijveren voor inperking van die wettelijke bevoegdheden. Maar of men daarbij een beroep kan doen op de democratie, is een andere vraag. Het is althans niet zonder meer duidelijk, waarom de Regering zoveel democratischer handelt als zij vaart op het kompas van aan haar ondergeschikte ambtenaren dan wanneer zij de adviezen van het georganiseerde bedrijfsleven mede tot uitgangspunt van haar beslissingen neemt. De inschakeling van, los van de Regering staande, adviesinstanties is immers juist bepleit als een poging tot democratisering van de Uitvoerende Macht, met haar sterk toegenomen invloedssfeer.

Als Dr. Drees Jr. betoogt, dat de S.-E.R. slechts een

deel van het Nederlandse volk — alleen de producenten — vertegenwoordigt, dan is dat op zich zelf genomen, niet helemaal onjuist, doch dan is er wel plaats voor een tweetal kanttekeningen.

In de eerste plaats stelt Dr. Drees de zgn. kroonleden kennelijk wat achteloos terzijde en verliest hij voorts uit het oog, dat ook de overige leden er niet zitten als mandatarissen van hun organisaties. „De leden van de Raad”, zo luidt art. 22, „stemmen zonder last of ruggespraak”.

In de tweede plaats ziet hij toch wel over het hoofd, dat het hier om het begin van een ontwikkeling gaat. Wie stelt, dat de S.-E.R. nog niet op de meest democratische wijze wordt samengesteld, heeft daarmee nog niet bewezen, dat dit op ondemocratische wijze geschiedt of dat verbetering zou zijn uitgesloten. Het feit, dat ons kiesrecht gedurende de vorige eeuw voornamelijk op de belastingbetaler was afgestemd, is toch nimmer aanleiding geweest om de volksvertegenwoordiging maar te sluiten of af te schaffen. Het streven werd gericht op uitbreiding van het kiesrecht! Voor beide bovengenoemde factoren — het verbod van last en ruggespraak en het beperkte kiesrecht — heeft de negentiende eeuw intussen wel een ander sluitstuk toegepast: de openbaarheid van beraadslaging!

Scheveningen.

Dr. N. CRAMER.

te worden vergeten. Mijn coëfficiënten zijn dan ook voor de meeste landen hoger dan die, welke Clark berekende.

Ten slotte zij opgemerkt, dat in de volgende analyse behalve de algemene in het vorige artikel ³⁾ reeds behandelde invloeden op de gemiddelde produktiviteit tevens de specifiek per land geldende omstandigheden zullen worden betrokken. De zelfde landenvolgorde als tot nu is — met uitzondering van Nederland — aangehouden. De beschouwing over ons eigen land bewaarde ik tot het laatst.

België.

De industrialisatie van dit land is reeds van relatief oude datum. De verdeling van de factor arbeid over de verschillende produktiesectoren is vermoedelijk sinds einde 1947 — helaas ontbreken meer recente gegevens — verder ten nadele van de landbouw veranderd. Een enigszins omvangrijke overschakeling van arbeidskrachten van landbouw naar industrie zal derhalve niet mogelijk zijn.

Het gemiddelde stijgingspercentage van België ad -2,6 slaat dan ook geen opvallend goed figuur. Desalniettemin is 2,6 pCt., gemeten aan Clarks percentages, niet slecht. Zelfs niet, wanneer wij het Belgische cijfer in verband met het na-oorlogse herstel iets verlagen. Na 1950 bedraagt de Belgische produktiviteitsgroei 2,3 pCt. Absoluut gezien zijn de bruto-investeringen niet bijzonder hoog. Wel valt sinds 1948 een regelmatige stijging te constateren, t.w. van B.fr. 55,3 mrd. ⁴⁾ in 1948 tot B.fr. 82,9 mrd. in 1956. Dit, gepaard gaande met een relatief geringe toename van het aantal werkenden, moge een voldoende verklaring zijn voor de produktiviteitsontwikkeling bij onze zuiderburen. Een verdere groei van ca. 2 pCt. per jaar mag m.i. voor de toekomst als niet onwaarschijnlijk gelden. Demografische ontwikkelingen spelen voor de toekomst in België geen rol van betekenis. Gezien de economische structuur — ik doel speciaal op de sterk ontwikkelde industrie — behoeft het niveau van de Belgische produktiviteit geen verwondering te wekken.

Noorwegen.

De overschakelingsmogelijkheden voor de factor arbeid zijn in Noorwegen nog relatief groot. De bevolkingstoename heeft m.i. geen overwegend belang. Het groeipercentage ad 2,6 is voor Noorwegen, gezien de nog sterke agrarische structuur van dit land, zeker t.o.v. Nederland, Italië en West-Duitsland, niet overdreven groot te noemen. Een verklaring hiervoor kan worden gezocht in de snelle expansie van produktie en consumptie gedurende de eerste helft der jaren vijftig met de hierop volgende officiële rem op de verdere ontwikkeling. Het in absolute zin hoge niveau der bruto-investeringen steeg sinds 1953 dan ook matig (in 1957 waren deze slechts ruim 15 pCt. hoger dan in 1953).

Bij een gezond houden van de economie moet voor Noorwegen in de toekomst een verdere relatief sterke stijging van de gemiddelde produktiviteit zeker tot de mogelijkheden behoren. Het hoge niveau van de gemiddelde produktiviteit is m.i. voornamelijk te danken aan de grote betekenis van de scheepvaart voor 's lands economie.

Het Verenigd Koninkrijk.

De mogelijkheden tot overschakeling van de factor arbeid zijn in het Verenigd Koninkrijk minimaal. Het relatief lage groeipercentage (1,8) kan ten dele hierdoor

worden verklaard. Bovendien is de bevolkingsgroei gering. De stijging van het aantal arbeidenden moet, gezien de stabiliteit van de beroepsbevolking, gezocht worden in toeneming van het percentage economisch actieven. Het opvoeren der produktiviteit hangt voornamelijk af van verdere mechanisatie, rationalisatie, specialisatie en de hiertoe noodzakelijke geestelijke eigenschappen, zoals spaarzin, ondernemingsgeest e.d.

Ondanks bovenomschreven structurele positie is 1,8 pCt. per jaar, zowel t.o.v. België als t.o.v. de door Clark berekende groeipercentages laag. De ontwikkeling wordt nog iets ongunstiger, indien wij, evenals voor België, de jaren 1948 t/m 1950 uitschakelen. Het groeipercentage bedraagt dan ca. 1,6 pCt. Ook zou het produktiviteitsniveau in het hoog geïndustrialiseerde Verenigd Koninkrijk hoger kunnen liggen. Het feit, dat de gemiddelde produktiviteit van meerdere continentale landen die van Groot-Brittannië benadert en in enkele gevallen reeds overschrijdt, terwijl er reden voor is aan te nemen dat in verschillende van deze landen de gemiddelde produktiviteit relatief nog vrij sterk zal stijgen, geeft voor het Verenigd Koninkrijk te denken. Wellicht spelen behoudzucht en voorliefde voor traditie, welke industriële vernieuwingen en rationalisatie in de organisatievormen niet bevorderen, in deze een belangrijke rol. Hiermede hangt wellicht een tweede verklarende factor samen, t.w. het verhoudingsgewijs lage absolute niveau der bruto-investeringen. De stijging der investeringen, die ongeveer conform verloopt aan de toename der Belgische investeringen, is klaarblijkelijk onvoldoende voor een krachtige groei. Voorts kunnen verstarrende voorschriften van de vakverenigingen en gebrek aan arbeidsdiscipline produktiviteitsverbetering belemmeren. Het gevaar, dat 's werelds oudste industriële natie binnen niet al te lange tijd achterop raakt, is derhalve geenszins denkbeeldig.

Frankrijk.

Dit land is nog sterk agrarisch georiënteerd. Overschakelingsmogelijkheden van landbouw naar industrie zijn dan ook ruimschoots aanwezig. Dit proces voltrekt zich bij wijze van spreken voor onze ogen. Overbekend is immers de ontvolking van de weinig produktieve Franse bergstreken. Een opvallende bevolkingstoename of stijging van het aantal actieven ontbreekt echter.

Frankrijk deed gedurende de na-oorlogse jaren daarentegen veel ter vernieuwing en uitbreiding van zijn industrie. De scherpe stijging van de Franse gemiddelde produktiviteit is in dit licht niet onbegrijpelijk ⁵⁾. Anderzijds strookt de geringe omvang van de bruto-investeringen weinig met deze ontwikkeling. De laatste jaren kenmerken zich echter door een sterke stijging der bruto-investeringen; deze waren in 1957 ruim 40 pCt. hoger dan in 1953. De produktiviteitsverbetering is in dit licht beter te begrijpen.

Een zwakke stee is evenwel, dat deze ontwikkeling mede te danken is aan inflatie en bescherming. Indien de recentelijk afgekondigde saneringsmaatregelen, die zowel inflatoire financiering als protectie in de ban deden, daadwerkelijk worden uitgevoerd, is het dan ook zeer de vraag, of in de nabije toekomst de ontwikkeling van de Franse produktiviteit haar huidige tempo kan handhaven. Zulks is m.i. uitsluitend mogelijk, indien het Franse volk bereid is beperkingen in de consumptieve sfeer voor langere tijd

⁵⁾ Tevens zij er aan herinnerd, dat slechts gunstige jaren (1953-1957) werden onderzocht.

³⁾ Zie „E.-S.B.” van 6 mei 1959.

⁴⁾ De bedragen betreffende investeringen zijn steeds tegen constante prijzen opgenomen.

te aanvaarden. Het toekomstige tempo van de produktiviteitstoename is gezien een en ander, naar mijn mening zeer problematisch en niet te voorspellen. Het niveau van de Franse produktiviteit is overigens, gezien 's lands economische structuur, zeker niet ongunstig en staat m.i. niet achter bij de overige onderzochte landen.

West-Duitsland.

Naast Frankrijk vertoont West-Duitsland de snelste ontwikkeling (4,3 pCt. per jaar). Deze snelle groei hangt evenwel nauw samen met het na-oorlogse herstel, dat tot ver in de jaren vijftig de Westduitse economie kenmerkte. M.a.w. de gemiddelde produktiviteit was aan het begin van de waarnemingsperiode 1948-1957 relatief laag, hetgeen de snelle groei ten dele verklaart. Het na-oorlogse herstel is voor West-Duitsland moeilijk te elimineren, aangezien, zoals gezegd, de invloed hiervan zich tot diep in de jaren vijftig deed gelden. Voorts bood de economische structuur mogelijkheden tot overschakeling van de factor arbeid. Bovendien nam het arbeidspotentieel sterk toe als gevolg van de stroom van Oostduitse vluchtelingen. De toename van de factor arbeid gecombineerd met omvangrijke en snel stijgende investeringen deden de produktie en de gemiddelde produktiviteit snel toenemen.

Deze gunstige ontwikkeling zal bij gelijkblijvende omstandigheden — mede gezien het nog grote getal der agrariërs — in de toekomst, zij het in een minder snel tempo (de laatste jaren zwakte dit reeds af), naar alle waarschijnlijkheid voortduren. Het produktiviteitsniveau is nog vrij laag. De geringe produktiviteit van de Westduitse landbouw speelt hierin m.i. een belangrijke rol. Een verdere overschakeling van de factor arbeid zal de relatieve positie van West-Duitsland zeker kunnen verbeteren. Er is dan ook geen enkele reden om aan te nemen, dat de Westduitse produktiviteit in de niet-agrarische sectoren t.o.v. het overige West-Europa belangrijk zou achterstaan.

Denemarken.

Dit land valt in feite het meest uit de toon. Ondanks het sterke agrarische karakter van het land blijft Denemarken in zijn produktiviteitsontwikkeling — met een groeipercentage van 0,5 per jaar — bij alle overige landen sterk achter. Schakelen wij het jaar 1951 uit en bezien wij de stijging sinds 1952, dan bedraagt de jaarlijkse groei nog slechts ca. 0,8 pCt. Een tweetal factoren kan deze, niet direct voor de hand liggende, gang van zaken verklaren. In de eerste plaats is de produktiviteit van de Deense landbouw dusdanig hoog, dat de zuigkracht van de industrie minder effect sorteert dan elders. Desalniettemin zou een sterkere stijging van de industriële produktie te verwachten zijn geweest. Dit mede gezien de vele afzetmoeilijkheden waarmede de Deense landbouw in de loop der jaren te worstelen had. Dat dit niet geschiedde is m.i. voor een belangrijk deel te wijten aan de vooral op consumptie gerichte overbestedingen, waaraan de Deense economie omstreeks de jaren 1953 en 1954 was blootgesteld en de hierop volgende officiële rem op de bestedingen. Het niveau der bruto-investeringen veranderde sinds 1950 slechts weinig. In 1954 werd een hoogtepunt bereikt. Hierna trad een daling op tot 1956. Laatstgenoemd jaar kon 1954 evenwel niet evenaren. De bestedingsbeperkende maatregelen vormden uiteraard een weinig gunstig klimaat voor een sterke uitbreiding van de industriële investeringen.

Denemarken zal zijn produktiviteit m.i. eerst dan kunnen verbeteren, wanneer het de consumptie ten gunste van noodzakelijke investeringsactiviteiten in bedwang weet te

houden. Kapitaalinvloer kan een helpende hand bieden. Dat de Deense produktiviteit t.o.v. de andere West-europese landen tot voor kort gunstig was, kan worden verklaard uit de reeds genoemde hoge produktiviteit van de landbouw.

Italië.

Dit land is van de onderzochte landen veruit het meest agrarisch. Het onderontwikkelde Zuid-Italië verklaart zulks. De mogelijkheden voor het vinden van meer produktieve werkzaamheden dan agrarische zijn derhalve in principe ruimschoots aanwezig. Daar de Italiaanse autoriteiten niet alleen over ontwikkelingsplannen beschikken, doch deze ook naar vermogen in praktijk brengen, behoeft de snelle ontwikkeling van de Italiaanse produktiviteit geen verwondering te wekken. Een snelle stijging van de investeringen omstreeks 1950⁶⁾, begunstigd door buitenlandse hulpverlening, markeerden de produktie- en produktiviteitsverhoging. Deze ontwikkeling kan in de toekomst zeker worden gecontinueerd. De gemiddelde produktiviteit zal t.o.v. het overige West-Europa in de toekomst naar alle waarschijnlijkheid verder kunnen verbeteren.

Nederland.

De ontwikkeling en de relatieve positie van de Nederlandse gemiddelde produktiviteit⁷⁾ gedurende de laatste jaren mogen voor ons land zonder meer als gunstig worden betiteld. De regelmatige verschuiving van arbeidskrachten van de landbouw naar de industrie, alsook de toename van de factor arbeid, boden hiertoe in principe de mogelijkheden. Dat deze mogelijkheden tot werkelijkheid werden, ondanks de afwezigheid in Nederland van belangrijke natuurlijke hulpbronnen, is met name te danken aan de discipline, die ons volk, niet alleen op het gebied van de consumptie, doch evenzeer met betrekking tot de arbeidsverhoudingen toonde, zodat voldoende besparingen voor een verdere verbetering en uitbouw van onze welvaartsbronnen mogelijk werd. Bovendien ontbrak het de bij het industrialisatieproces betrokken leiding gevende figuren niet aan de noodzakelijke ondernemerscapaciteiten of energie, zodat de ontwikkeling in goede banen kon worden geleid.

De internationale produktiviteitsvergelijking wees uit, dat de relatieve Nederlandse positie alleszins gunstig was. Bezien wij deze positie ten slotte in het licht van de economische structuur.

Voor verdere overschakeling blijkt niet al te veel ruimte over te zijn. Nederland heeft zich tot industrieland⁸⁾ ontwikkeld. Afzwakking van de ontwikkelingscurve behoeft derhalve geen verwondering te wekken. Immers naarmate ons land in sterkere mate is geïndustrialiseerd, nemen de extra groeimogelijkheden af. T.a.v. het recente verleden dient voorts niet te worden vergeten, dat gedurende 1957 meerdere spanningen in onze economie voelbaar werden. Het ontstaan van zgn. bottle-necks, met name op de arbeidsmarkt, zal de produktiviteit geenszins hebben bevorderd.

Onze gunstige gemiddelde produktiviteit behoeft met het oog op de reeds ver voortgeschreden industrialisatie,

⁶⁾ De produktiviteitsgroei is na 1950 ca. 4,3 pCt. per jaar.

⁷⁾ Rekenen wij van 1950 af, zo verandert het groeipercentage nauwelijks.

⁸⁾ De dienstensector blijft i.v.m. handel, scheepvaart en havenverkeer een zeer belangrijke rol spelen. In deze sector heeft ons land kennelijk een relatief hoge produktiviteit.

Uit het hieronder afgedrukte overzicht van de grondstoffenmarkten blijkt, dat het grondstoffenprijsspeil zich van de daling in 1957 niet heeft hersteld. De positie van lood, aluminium, katoen, maïs, koffie, cacao en suiker dient op het ogenblik als zwak te worden aangemerkt. De nieuwe Internationale Suikervereenkomst heeft de stabiliteit van de suikermarkt nog niet hersteld. Daarentegen heeft de Internationale Tinovereenkomst hiermede wel succes gehad. Stijgingen, zoals van de noteringen van koper, zink, tin, natuurrubber en wol, hebben het prijspeil van de grondstoffen voor verdere daling behoed. Er zijn momenteel echter nog belangrijke krachten werkzaam, die het herstel van de prijzen vertragen. Als zodanig worden genoemd: de plaats gehad hebbende uitbreiding van de productiecapaciteiten, aanwezige voorraden en dreiging van verkopen daaruit en het praktisch beëindigen van de strategische aankopen. Een gestadig groeiende vraag, vooral van de geïndustrialiseerde landen, zal nodig zijn om deze krachten te overwinnen.

Herstel van het grondstoffenprijsspeil vertraagd

Na de sterke prijsdaling in de loop van 1957 is het prijspeil van de grondstoffen tot een betrekkelijke rust gekomen. In 1958 en de eerste maanden van 1959 heeft de Britse index van Reuter zich, met grote stabiliteit, op een in vergelijking met vroeger jaren laag niveau bewogen. Achter deze stabiliteit waren echter belangrijke wijzigingen bij de afzonderlijke grondstoffen verborgen. De non-ferrometalen en rubber hebben voor de positieve, de textielvezels, voedings- en genotmiddelen voor de negatieve resultaten gezorgd.

Het herstel van de Amerikaanse conjunctuur, dat in de tweede helft van het vorige jaar intrad, is tot nu toe niet voldoende geweest om een duidelijke opleving op de grondstoffenmarkten te doen ontstaan. Ook van de conjunctuur in Europa kan nog niet worden gezegd, dat een ondubbelzinnig herstel van de groei van de industriële productie voor de stagnatie heeft plaats gemaakt.

Hoewel niet als enige factoren, hebben de verminderde afzet en de lagere marktnoteringen een rol van betekenis

gespeeld bij de beperking van de productie van vele grondstoffen tussen 1956/57 (lopende van 1 juli tot en met 30 juni) en 1957/58. De productie was voor bijna alle belangrijke granen, vezels en non-ferrometalen lager. Evenzo daalde de productie van cacao. In verschillende gevallen, bijv. bij rijst, cacao en kopra, en in mindere mate bij jute, droeg de daling van de productie bij tot een omslag van de markt. Bij deze grondstoffen was de handel in 1957/58 geringer dan in 1955/56 of 1956/57.

In tegenovergestelde richting ging de productie van suiker, koffie en lood, en tot op zekere hoogte ook van rubber. De produktiestijging vergrootte in 1957 de druk op de betrokken markten. Bij suiker en koffie was de uitbreiding van de productie de oorzaak, die ten grondslag lag aan de prijsdaling. De handel bleef gedurende 1957/58 namelijk op peil.

Over het algemeen genomen was de handel in grondstoffen in 1957/58 aanmerkelijk kleiner dan in 1956/57. Uitzonderingen waren o.a. maïs, koper en lood.

(vervolg van blz. 380)

alsmede gezien het belang van onze dienstensector, geen verwondering te wekken. Integendeel, een slechtere positie zou reden tot bezorgdheid geven. Dit, alsmede de snelle groei van de beroepsbevolking, mag ons land behoeden voor zelfgenoegzaamheid i.v.m. het bereikte. Het is dan ook te hopen, dat hoger vermelde discipline en ondernemerscapaciteiten ook voor de toekomst in ons nationaal economisch bestel hoofdrollen zullen blijven vervullen.

Ten besluite nog een opmerking over de ontwikkelingscoëfficiënten van Clark. Clark geeft een groeipercentage over de periode 1938-1954 voor de totale economie, groot 2,1. Daarna, over de periode 1936-1954, voor de produktiviteitsgroei excl. landbouw een percentage ad 1,5. Deze beide cijfers zijn in tegenspraak met de door hemzelf gegeven beschouwingen. Een en ander was voor mij aanleiding Clarks cijfers te controleren. Aan de hand van O.E.E.S.- en C.B.S.-reeksen betreffende resp. de indus-

triële productie en het nationaal inkomen en gegevens over de in 1930 gehouden volkstelling was het mogelijk over de periode 1930-1954 de groei van zowel industriële als gemiddelde produktiviteit te benaderen. De uitkomsten luiden: jaarlijkse groei gemiddelde produktiviteit 0,7, industriële produktiviteit 1,1. De door Clark genomen perioden waren bij gebrek aan gegevens t.a.v. het aantal arbeidenden in de basisjaren slechts na schattingen te becijferen. Dit voert mij tevens tot een tweede bezwaar tegen Clarks tabellen. Hij geeft de produktiviteitsontwikkeling per man-uur. M.i. ontbreken voor een dergelijke nauwkeurige berekening voldoende gegevens. Er wordt derhalve een schijn van exactheid gesuggereerd, die in feite niet te bereiken is. De resultaten van mijn berekeningen voor Clarks perioden luiden: gemiddelde produktiviteit 0,9, industriële produktiviteit 1,5.

's-Gravenhage.

L. BRAKEL, ec. drs.

Grondstoffen (indexcijfers: 1955/56 = 100)

	Wereldproductie		Wereldhandel	
	1956/57	1957/58	1956/57	1957/58
koper	107	102	106	109
lood	107	109	99	108
zink	105	100	118	112
tin	96	85	100	91
aluminium	104	102	114	96
rubber (natuur)	98	99	101	97
rubber (synthetisch)	112	116	121	141
katoen	95	90	126	111
wol	111	108	104	93
jute	99	96	96	82
cacao	110	95	108	98
koffie	90	106	95	95
tarwe	100	99	116	99
rijst	105	98	117	98
maïs	105	104	121	150
suiker	104	111	112	111

De ontwikkeling van het verbruik was in 1957 en 1958 zodanig, dat zelfs, waar de produktie werd beperkt, het aanbod de neiging vertoonde bovenmatig te worden. Hier- van was een uitbreiding van bijna alle grondstoffenvoorra- den het gevolg. Belangrijke uitzonderingen waren tarwe en katoen, doch doordat de overblijvende overschotten nog zeer groot waren, had de inkrimping tussen 1957 en 1958 in deze gevallen weinig invloed op de markt.

Het produktie-overschot bij koper veranderde vorig jaar door vrijwillige produktiebeperkingen en stakingen (Chili, Noord-Rhodesië, Canada) in een klein tekort; doordat het verbruik niet zo sterk terugliep en de Amerikaanse oorlogsvoorraad op grond van prijsgarantiecontracten be- paalde hoeveelheden moest opnemen. Boven de koper- markt hangen thans onzekerheden als arbeidsconflicten in Chili en onrust in Afrika. De geïntegreerde Amerikaanse koperproducenten verhoogden de prijs in 1959 van 29 tot 30 en vervolgens tot 31,50 dollarcent per pound.

Terwijl de overschotten bij zink wat verminderd konden worden, verscherpte de situatie zich bij lood aanmerkelijk, daar de produktiebeperkingen geen gelijke tred met het verbruik hielden.

Nadat een plotselinge prijsval in september 1958 tin beneden de minimumprijs (£ 730 per long ton) van de Internationale Overeenkomst had gebracht, is de notering toen de beheerder van de buffervoorraad zijn aankopen staakte, weer spoedig tot boven dit peil gestegen. Nederland en Engeland waren tot invoerbeperkingen van Russisch tin overgegaan en de drastische exportrestricties onder de Internationale Overeenkomst begonnen merkbaar te wor- den. Rusland zegde later toe niet meer dan een bepaalde hoeveelheid in het Westen op de markt te zullen brengen, zodat de invoerbeperkingen konden worden opgeheven. De prijs steeg vervolgens tot £ 780 per long ton, waarbij de Raad de buffervoorraad-beheerder kan toestaan uit de buffervoorraad, die 23.500 long ton bedroeg, te verkopen. Deze toestemming werd onlangs verleend. Het met behulp van een speciaal fonds, dat voor de additionele ondersteu- ning van de tinmarkt was ingesteld, aangekochte tin is inmiddels reeds geheel verkocht.

Bij aluminium hebben de Amerikaanse en Canadese produktiebeperkingen in 1958 onvoldoende resultaat gehad, omdat in andere landen de stijging van de produktie voort- duurde. Dit jaar wordt nog weinig verandering in de over- schotsituatie verwacht, daar de laatste fabrieken van de derde grote uitbreidingsronde sinds de tweede wereldoorlog voltooid zullen worden, terwijl de aankoopcontracten van dit metaal door de Amerikaanse Regering aflopen. De

voorraden zijn echter wel tot een minder grote omvang gedaald.

Tegen het midden van 1958 begon de natuurrubbermarkt sterker te worden door grote aankopen van de Oostblok- landen en verbeterde vooruitzichten voor de Amerikaanse auto en de daarmee samenhangende bandenproduktie.

Onder de textielvezels zijn katoen en wol vorig jaar belangrijk goedkoper geworden. Waarschijnlijk zullen de katoenvoorraden in de produktielanden op 1 augustus weer zijn toegenomen. De uitvoer van Amerikaanse katoen is dit seizoen aanmerkelijk gedaald, hetgeen samenhangt met het bestaan van grote voorraden in de invoerlanden, met het grotere aanbod van landen buiten de Verenigde Staten en met de beperking van de textielproduktie in een aantal Westelijke landen. Door geleidelijke verlaging van de exportprijs hoopt de Amerikaanse Regering de ruwe- katoenproduktie elders af te schrikken, zodat de Verenigde Staten mogelijk zelf een grotere afzetmarkt zullen krijgen. Van 1 augustus 1959 af zal de directe verkoop uit voorraden van de Commodity Credit Corporation, waarbij de ekspor- teurs werden uitgenodigd voor deze voorraden prijzen te betalen, die 6½ dollarcent per pound lagen beneden de steun- prijs van de boeren, worden gestaakt. Exporteurs zullen katoen op de binnenlandse markt moeten kopen en deze tegen de lagere exportprijs moeten verkopen, waarbij het verschil wordt gecompenseerd door een claim op de regeringsvoorraden katoen van overeenkomstige waarde. Dit systeem heeft het voordeel van het terugvoeren van de export in de normale handelskanalen, zoals het ook werd toegepast bij tarwe en andere granen. Bij katoen stond dit systeem tot dusver ten achter bij het directe verkoopprogramma. De subsidie zal worden verhoogd van 6½ tot 8 dollarcent per pound en kan verder worden verhoogd. Daar bovendien de steunprijs volgend seizoen zal dalen is hiermede een verdere verlaging van de export- prijs van Amerikaanse katoen mogelijk geworden.

Aan de aanmerkelijke prijsdaling van wol in het vorige jaar is een einde gekomen. Bij merinowol is deze daling sterker geweest dan bij crossbredwol. De belangrijkste oorzaak van de prijsdaling was de vermindering van de vraag. In Nieuw-Zeeland en Zuid-Afrika ondersteunde men de prijs door stabilisatieschema's. Het verbruik van wol begint weer geleidelijk aan in verschillende landen (Engeland, Verenigde Staten en België) toe te nemen, zodat het dieptepunt van januari 1959 is overschreden.

De prijs van jute kon zich verbeteren wegens gebrek aan goede kwaliteiten uit de laatste oogst. Een nieuwe factor in de jutevoorziening zou China kunnen worden, welk land vorig jaar 1 mln. balen produceerde en de produktie binnen vijf jaar tot 2½ mln. wil opvoeren. Bovendien zal India binnenkort een beperkt exportoverschot kunnen hebben.

Voor de koffie- en cacao landen is de situatie in het alge- meen niet gunstig. De Latijnsamerikaanse koffie-overeen- komst, die op 30 oktober 1958 in werking trad, bracht een exportbeperking tot het gemiddelde van de jaren 1954-1957, doch had niet het resultaat waarop was gehoopt. De onver- kochte wereldvoorraden dreigen dit seizoen met 14 mln. ton toe te nemen. De Robustakoffie uit Afrika echter is juist dit jaar in prijs gestegen, speciaal de Oegandakoffie, hetgeen wijst op de vraag naar deze soort, waarvoor te Londen een termijnmarkt bestaat. Op de cacao markt bracht een plotselinge wijziging in de februari-oogstschat- ting van een tekort naar een surplus, een prijsdaling teweeg.

Vorig jaar zijn de prijzen te Londen zowel voor kwaliteits- als voor gewone thee gedaald. Sedert begin 1959 is er een

verbetering ingetreden, hoewel dit jaar een grotere produktie wordt verwacht. De grote voorraden in Engeland in het begin van dit jaar waren een gevolg van vervroegde verscheppingen, zoals die ook voor de oorlog gebruikelijk waren.

Het tarwe-aanbod in de wereld zal naar het zich laat aanzien in het lopende seizoen sterk toenemen, zowel als gevolg van een verwachte recordoogst in de Verenigde Staten als ook van betere vooruitzichten voor de oogsten op het Zuidelijk halfrond. De belangrijkste uitvoerlanden (de Verenigde Staten en Canada) controleren echter de wereldmarkt. Een bewijs van zijn monopoliepositie leverde nog kortgeleden de Canadese Wheat Board door de prijs af Fort William te verhogen met een bedrag, dat naar zijn mening door de opening van de St. Lawrence Seaway op de transportkosten zal worden bespaard. Dit voordeel komt op die manier niet aan de verbruikers in Europa ten goede.

In maart werden de onderhandelingen afgesloten over een nieuwe Internationale Tarwe Overeenkomst per 1 augustus, die een flexibeler karakter zal dragen, o.a. doordat de door de importlanden gegarandeerde hoeveelheden vervangen zullen worden door percentages van hun totale invoer. De exportlanden verplichten zich te voorzien in de commerciële behoeften van de invoerlanden. De verplichtingen zijn gebonden aan prijsgrenzen, waarvan het maximum Can. \$ 1,90 (oude overeenkomst Can. \$ 2) en het minimum Can. \$ 1,50 per bushel bedraagt. Doordat ook meer aandacht aan het probleem van de overschotten zal worden geschonken, is Engeland bereid tot de nieuwe overeenkomst als importland toe te treden, terwijl het de bedoeling is, dat bij de exportlanden Italië, Mexico en Spanje naast Argentinië, Australië, Canada, Frankrijk, Zweden en de Verenigde Staten voor zullen komen.

Het prijsverloop van maïs werd in sterke mate door de zeer goede oogstschattingen in de Verenigde Staten bepaald, waarbij komt, dat de maïsboeren in de Verenigde Staten zich voor een gehele afschaffing van de areaalbeperking hebben uitgesproken, waardoor zij een belangrijke daling in de steunprijs moeten accepteren.

Op de wereldsuikermarkt bestaat een aanhoudende druk op de prijzen als gevolg van gunstige oogstverwachtingen, toegenomen voorraden en stijgende eigen voorziening van belangrijke invoerlanden. De wereldoogst belooft ook dit seizoen het verbruik opnieuw te overtreffen. Ondanks de exportbeperkingen van de Suikerraad onder de nieuwe overeenkomst, die op 1 januari 1959 in werking trad, is de marktprijs onder het minimum van de overeenkomst (3,15 dollarcent per pound) gedaald.

Ook de markten voor oliezaden, oliën en vetten neigden in het algemeen tot prijsdaling, al waren er uitzonderingen. De eigen voorziening nam in de belangrijkste deficitlanden sterk toe. Een te groot aanbod van boter voerde tot een prijsineenstorting op de internationale botermarkten. Het gevolg was een dalend margarineverbruik in verschillende landen, waardoor weer de oliën- en oliezadenmarkten onder druk werden gezet. Het Amerikaanse aanbod van oliën, vetten en oliezaden zal naar schatting dit jaar 15 pCt. hoger zijn dan in het vorige jaar. Een uitzondering op de prijsdaling heeft de groep harde oliën (kopra, kokosolie, palmolie en palmpittenolie) gevormd. Bij kopra was er een belangrijke oogstdaling wegens droogte op de Filipijnen. Doordat de margarine-industrie van harde op zachte oliën overschakelde trad een scherpe prijsdaling bij palmolie in ten opzichte van het maximum van november

1958; anderzijds ontstond bij de zachte oliën een prijsstijging.

Groothandelsprijzen van grondstoffen (1954 tot heden; gemiddelden)

	1954	1955	1956	1957	1958	april	
						1958	1959
Reuter's index basis 18 sept. 1931 = 100	488	494	485	460	414	415	414
koper, £/long ton	249	352	329	219	197	176	235
lood, idem	97	106	116	97	73	73	70
zink, idem	78	91	98	82	66	62	73
tin, idem	719	740	788	755	733	731	783
aluminium, \$cent/pound	21,8	23,7	26,0	27,5	26,9	26,1	26,8
natuurrubber, pence/100 lb	20	33	28	26	23,4	22,6	28
katoen, idem	32,2	28,4	24	24,8	24,4	23,7	22,0
wol, idem	128	107	113	125	89	94	81
jute, £/long ton	102	98	103	114	106	115	114
cacao, \$/112 pounds	440	291	206	237	337	339	280
koffie, \$cent/pound	78,7	57,1	58,1	56,9	48,4	52,2	37,50
tarwe, \$cent/60 pounds	181	177	176	172	168	167	174
maïs, \$cent/56 pounds	160	141	145	130	126	134	125
suiker, \$cent/pound	3,26	3,24	3,47	5,16	3,50	3,45	2,80
kopra, £/long ton	75,3	67,6	66,4	64,9	74,5	70,4	98

De ongerustheid van verschillende grondstoffenlanden over teruglopende omzetten en prijsverschommelingen is aanleiding geweest tot de opstelling van het rapport „Trends in International Trade”, dat ter beoordeling aan de Regeringen van het G.A.T.T. in oktober 1958 werd voorgelegd. Het rapport spreekt zich vooral uit voor een matiging van de protectionistische agrarische importpolitiek in hoogontwikkelde landen, teneinde de niet-geïndustrialiseerde gebieden betere afzetmarkten en de nodige exportinkomsten te geven, die zij voor de financiering van hun invoer en uitvoering van hun ontwikkelingsprogramma's nodig hebben. Deze matiging zou ook van belang zijn voor de economisch hoogontwikkelde landen zelf, omdat zij op expanderende afzetmarkten zijn aangewezen.

De associatie van bepaalde overzeese gebieden met de Europese Economische Gemeenschap sluit volgens het genoemde rapport het gevaar in zich, dat een teruggang van de Europese vraag naar tropische producten uit de niet tot de E.E.G. behorende gebieden zal ontstaan.

De zes landen van de E.E.G. bleken de vraagstukken, die zich hierbij kunnen voordoen, bereid in het G.A.T.T. tezamen met de belanghebbende landen te onderzoeken. Kortgeleden zijn voor cacao, koffie, thee, bananen, suiker, tabak, oliezaden, katoen, harde vezels, hout, aluminium en lood de resultaten van het onderzoek gepubliceerd. De meerderheid van de betrokken werkgroep in het G.A.T.T. kwam tot de conclusie, dat door de invoeging van de overzeese gebieden in de Gemeenschappelijke Markt de handel in cacao, koffie, banen, tabak, thee, oliezaden, plantaardige oliën, tropisch hout en aluminium het meest geschaad zal worden. De E.E.G.-landen zelf echter achten deze vrees „onrealistisch en abstract.”

De nadelen van de teruggang op de grondstoffenmarkten voor de landen die grondstoffen exporteren vonden ook aandacht in het „Commodity Survey” 1958, dat op de in maart 1959 gehouden zevende zitting van de Commissie voor de Internationale Grondstoffenhandel van de Verenigde Naties werd voorgelegd. In dit rapport komt ook duidelijk naar voren, hoe belangrijk de verkopen uit de overtollige voorraden landbouwproducten van de Amerikaanse Commodity Credit Corporation gedurende 1957/58 zijn geweest. Ofschoon deze verkopen zijn bedoeld om de gewone handel aan te vullen door het scheppen van een additionele vraag, heeft in een aantal gevallen vervanging van de normale commerciële transacties plaatsgevonden met als gevolg verstoring van de markt.

Surinaamse kanttekeningen

(Eerste kwartaal 1959)

Uit de inmiddels bekend geworden statistische gegevens over 1958 blijkt, hoe belangrijk de bauxietexport voor Suriname wel is. Het feit, dat dit het enige artikel van belang was, dat ten gevolge van de internationale recessie een flinke teruggang te zien gaf, en dat ten gevolge hiervan de gehele Surinaamse economie gedurende 1958 onder druk stond, is tekenend voor de nog steeds bestaande eenzijdige economische basis.

De exportcijfers (in Sf. mln.) waren:

	1956	1957	1958
(28) Bauxiet	45,5	52,0	48,8
(63) Triplex, e.d.	3,6	4,2	4,4
(04) Rijst	3,4	2,7	3,7
Overige export	5,4	4,9	4,3
Totaal	57,9	63,8	61,2

Nog altijd blijft Suriname B, B met R ¹⁾, ofwel Bauxiet, Bos met Rijst, en een verbreding van deze economische basis dient wel de eerste zorg te zijn voor de nog komende jaren van het Tienjarenplan. De teruggang van rijst in 1957 was een gevolg van de toen heersende uitzonderlijke droogte, welke tijdelijk zelfs import noodzakelijk maakte.

Voor de produkten van Bruynzeel ziet het er thans, na een regelmatige stijging gedurende de afgelopen jaren, minder gunstig uit, daar de belangrijkste klant, Cuba, met grote moeilijkheden te kampen heeft en vrijwel geen deviezen voor de import beschikbaar heeft. De nog steeds bestaande onzekerheid op de aluminiummarkt maakt het moeilijk voorspellingen voor de bauxietexport te doen. Het eerste kwartaal van 1959 doet echter vermoeden, dat het peil van 1958 ongeveer gehandhaafd kan blijven.

Volgens de voorlopige cijfers van het A.B.S. daalde de invoer van Sf. 73,1 mln. tot Sf. 71,4, welke daling zich hoofdzakelijk in de investeringssector afspeelde. Tekenend was ook de teruggang van minerale brandstoffen van Sf. 7,2 mln. naar Sf. 6,1 mln., hetgeen een teruggang van bedrijvigheid illustreert. De totale invoer van gebruiksartikelen bleef ongeveer gelijk, waarbij echter wel een teruggang geconstateerd werd in de voor Nederland zo belangrijke exportartikelen zuivelprodukten en eetbare oliën, welke beide met 10-20 pCt. daalden. Dit is geen tijdelijke teruggang, doch weerspiegelt de toenemende industriële verwerking van agrarische produkten voor binnenlands gebruik. Deze, in het bijzonder door het Tienjarenplan geëntameerde invoervervangende industrieën beginnen dus hun effect reeds te krijgen. De in oprichting

¹⁾ B. B. met R. is een populair Surinaams gerecht bestaande uit bruine bonen en rijst.

(vervolg van blz. 383)

Op het ogenblik zijn er nog belangrijke krachten werkzaam, die het herstel van de prijzen vertragen. Als zodanig kunnen worden aangemerkt: de plaatsgehad hebbende uitbreiding van de produktiecapaciteiten, aanwezige voorraden en dreiging van verkopen daaruit en het praktisch beëindigen van de strategische aankopen. Een gestadig groeiende vraag, vooral van de geïndustrialiseerde landen, zal nodig zijn om deze krachten te overwinnen.

's-Gravenhage.

K. J. BORDEWIJK.

zijnde melkfabriek is nog wel niet in bedrijf, doch de in anticipatie daarvan sterk uitgebreide melkveestapel heeft de verse melkverzorging van de hoofdstad Paramaribo reeds belangrijk verbeterd. Momenteel is de toestand reeds zodanig, dat bij afwezigheid van een fabriek regelmatig hoeveelheden melk overtollig zijn en hoogstens als veevoer kunnen worden gebruikt.

De reeds enige tijd in bedrijf zijnde cocosoliepers in Coronie werd door het Planbureau aan een daartoe in het leven geroepen coöperatie overgedragen. De capaciteit van deze fabriek is 400.000 l per jaar, of ongeveer 20 pCt. van het binnenlands verbruik. De bij Paramaribo gebouwde particuliere olieraffinaderij komt nu binnenkort in exploitatie, en met deze beide industrieën kan ongeveer de helft van de behoefte worden gedekt. In hoeverre deze lokale zuivel- en olie-industrie bedrijfseconomisch een succes zal zijn, is echter nog niet uit te maken.

Bij de produktiegegevens van het A.B.S. valt het op, dat, meer dan in de export tot uiting komt, de jongere industrieën zich beter ontwikkelen dan de oudere:

Artikel	Eenheid	1956	1957	1958
Balata	ton	270	181	122
Bauxiet	mln. ton	3,5	3,4	3,0
Goud	kg	209	203	132
Suiker	1.000 ton	7,0	8,3	8,5
Veevoeder	1.000 ton	1,1	1,4	1,7
Rum	1.000 hl	8	7	14
Bier	1.000 hl	15	17	19

De dranken blijken een gereede afzet te vinden, wat ook het geval is met zgn. soft drinks, dus limonades, waarvan alleen de indexcijfers worden gepubliceerd in verband met concurrentievervalsingen tussen de zeven bedrijven. Deze waren (1954 = 100) resp. 118, 142, 168.

Dat het indexcijfer van de kosten van levensonderhoud daalde van 113 in het voorafgaande kwartaal tot 111 in het laatste kwartaal van 1958 is uitsluitend veroorzaakt door de daling van de prijs van houtskool. Daar echter, mede door de sterke toename van het verbruik van gas en elektriciteit, de betekenis van houtskool in de bestaande reeks ruim overschat geacht moet worden, behoeft aan deze daling geen grote betekenis te worden toegekend.

Land- en bosbouw.

Het steeds groter wordende rijstareal heeft ook dit jaar goede exportvooruitzichten gewettigd, ondanks verboden van de gevreesde Hoja Blancaziekte, die momenteel vooral in Venezuela woedt. Dit laatste gaf de exporteurs een gereede kans, goedkope kwaliteiten rijst en padi naar dat land te verschepen. Het valt echter te betreuren, dat onderlinge naijver tussen de exporteurs leidde tot wederzijdse verdachtmakingen, die tot een voor Suriname onaangenaam schandaal leidden. Desondanks wist men echter in Venezuela zoveel te verkopen, dat voor dit doel door de Surinaamse exporteurs ook rijst uit Brits Guyana moest worden betrokken.

De boomcultures hebben dit jaar veel te lijden van droogte op het verkeerde moment. De bladstand van de citrus en de koffie is slecht te noemen en ook de cacao staat er niet gunstig voor. Desondanks deelde de heer Jamin tijdens zijn bezoek aan de Surinaamse ondernemin-

gen van het Jamin-concern aan de pers mede, dat in 1959 vermoedelijk voor het eerst de opbrengsten de kosten zullen dekken. In deze ondernemingen is in totaal Nf. 4 mln. geïnvesteerd. De proefaanplantingen van Van Gelder Zonen zullen in de loop van 1959 tot 400 ha worden uitgebreid. Men hoopt zelf zaadtuinen te kunnen aanleggen teneinde onafhankelijk te worden van de aanvoer van Pinus-zaad uit Centraal-Amerika. Een eerste proefzending werd in Nederland met succes tot courantenpapier verwerkt.

De Rotterdamse Hoboken-groep toonde opnieuw belangstelling voor het beginnen van een bananencultuur op grote schaal, in het bijzonder in het district Nickerie, waar bananen een tweede gewas naast de rijst zouden kunnen vormen. Indien de opzet slaagt is het de bedoeling, dat de Oranjelijn speciale schepen hiertoe inzet.

Verkeer.

De uitbreiding van het wegennet wordt met kracht voortgezet. Het eerste gedeelte van de weg naar de Brokopondodam, tot Phaëdra aan de Surinamerivier, kwam gereed, terwijl ook de Oost-West-verbinding snel vordert.

Het havenverkeer gaf echter wederom een teruggang te zien en wel van 3.411 B.R.T. in 1957 tot 2.919 B.R.T. in 1958. Sedert kort is Paramaribo opgenomen in een lijndienst van de Dovar Line, welke onder Nederlandse vlag varende schepen maandelijks vanuit New York Paramaribo aandoen. De werkzaamheden aan het vliegveld Zanderij lopen ten einde. Daarmee is dit veld, met een hoofdbaan van 10.000 voet, een van de beste zes vliegvelden in Latijns Amerika en het enige aan de noordkust van Zuid-Amerika, dat geschikt is voor straalvliegtuigen.

Welvaartspinning.

Het jaarverslag over 1957 van het Tienjarenplan, gedaateerd december 1958, verscheen in het begin van dit kwartaal. Gezien de snelle ontwikkeling van Suriname en het tijdsverloop tussen feiten en publikatie van dit verslag, kan in het algemeen volstaan worden met verwijzing naar onze Kanttekeningen van de laatste jaren. Ter aanvulling van het in onze vorige Kanttekeningen geschrevene²⁾ willen wij echter nog een vergelijking maken tussen de feitelijke realisaties van de planjaren 1954-1957, inclusief de anticipatieprojecten (dus niet de begrotingscijfers, die wij destijds aanhielden), en, om het verschil niet te groot te maken, het totaal van de eerste drie planjaren, als vermeld in het Tienjarenplan, oktober 1954. Bij deze eerste drie planjaren hebben wij bovendien de uitgetrokken bedragen voor het vliegveld en het centraal hospitaal afgetrokken, omdat deze projecten om diverse redenen naar latere planjaren zijn verschoven.

	Bestedings- schema, drie jaar	Realisaties 1954-1957
	(in Sf. mln.)	
Direct produktief:		
landbouw	7,4	4,0
bosbouw	1,3	1,5
industrie	2,4	0,4
mijnbouw	1,6	0,7
	12,7	6,6
Indirect produktief:		
luchtkartering	1,1	0,8
verkeer	8,8	8,9
openb. nutsbedrijven	1,9	2,1
	11,8	11,8
Sociale sector en diversen	9,0	7,4
	9,0	7,4
	33,5	25,8

²⁾ Zie „E.-S.B.” van 4 februari 1959, blz. 92.

CURAÇAO

is door zijn gunstig belastingklimaat en zijn liberale deviezenvoorschriften de ideale vestigingsplaats voor:

**effectenbeleggingsmaatschappijen
en
octrooiexploitatiemaatschappijen.**

Een brochure met vele bijzonderheden is op aanvraag gratis verkrijgbaar bij:

**Nederlandsche Handel-Maatschappij,
Trustkantoor Curaçao N.V.**

P.O. Box 224, Willemstad (Curaçao);
in Nederland:
Vijzelstraat 32, Amsterdam-C.

(Ingezonden mededeling)

Ook uit deze vergelijking blijkt, dat de uitvoering van het Tienjarenplan is achtergebleven ten opzichte van de oorspronkelijke opzet, en dat deze achterstand voornamelijk ligt in de direct produktieve sector. Aan een herschrijving, tevens versnelling, van het Plan wordt thans met kracht gewerkt en er kan niet aan getwijfeld worden, dat tijdens het aanstaande bezoek van de hoogleraren Lieftinck en Goedhart naast zuiver financiële onderwerpen ook over deze materie zal worden gesproken.

Ook bracht de heer H. C. Barton van de Economic Development Administration te Puerto Rico op verzoek van de Regering een rapport uit. Jammer genoeg geeft dit rapport niets nieuws; het kan het best omschreven worden als een compendium van de gedurende de laatste 15 jaren opgestelde plannen en ideeën, verzameld in de terminologie van Point Four. Met zijn constatering, dat er in Suriname geen centraal kantoor voor economische planning is, bedoelt hij vermoedelijk, dat de Stichting Planbureau Suriname in het algemeen meer op sociaal dan op economisch terrein werkzaam was, en dat van dit Planbureau gezien de opzet weinig dirigerende invloed uitging.

Belangrijker was de reis van de Ministers van Financiën en Opbouw, met het doel om enerzijds verdere financieringsmiddelen te verkrijgen en anderzijds buitenlandse geïnteresseerden te zoeken voor in Suriname aanwezige ertsen anders dan bauxiet en goud. Aan deze reis werd, als goodwill mission, veel publiciteit gegeven, zowel in Suriname zelf als ook in de bezochte landen Nederland, West-Duitsland en de Verenigde Staten. In Nederland werd bij de Nederlandsche Handel-Mij. een kortlopende

lening verkregen, zulks in afwachting van verdere financieringsmogelijkheden, ter dekking van het begrotingstekort 1959.

Met Krupp werd overeengekomen, dat technici van deze maatschappij binnenkort een onderzoek ter plaatse zullen aanvangen naar ijzerertsen.

Inzake splijtbare materialen (kobalt) werd met Nederland onderhandeld over een te sluiten overeenkomst tot exploitatie en exploitatie. Hierbij zal Nederland het onderzoek bekostigen en een optierecht van 25 jaar krijgen. Een deel van de bij exploitatie te ontvangen retributiën zal aan Nederland worden terugbetaald ter delging van de exploratiekosten. Over de grootte van dat deel is echter nog geen overeenstemming bereikt. Verder werden o.a. besproken een Rijkswet inzake belastingaangelegenheden, de aanleg van kleine vliegvelden in het binnenland, havenverbetering en de mogelijkheid van het brengen onder Surinaamse vlag van een deel van de K.N.S.M.-vloot. Ter advisering inzake nadere financieel-economische planning zullen in april de hoogleraren P. Lief tinck en C. Goedhart een bezoek aan Suriname brengen. Daar de opdracht aan beide hoogleraren geheim is, valt momenteel moeilijk te zeggen in welke richting hun rapport zal gaan. Verscheidene instanties zijn doende cijfermateriaal ten behoeve van dit rapport te vergaren. Hoewel beide hoogleraren reeds begin mei weer zullen vertrekken wordt niet verwacht dat het rapport vóór begin augustus gereed zal zijn.

De directie van de Suralco besprak met de Regering de mogelijkheden tot bespoediging van de uitvoering van het Brokopondo-project, naar aanleiding waarvan werd bekend gemaakt, dat in april met deze versnelling een aanvang wordt gemaakt. De weg naar Affobakka, bij de stuw dam, zal in maart 1960 gereed zijn en reeds dit jaar wordt begonnen met de bouw van een vaste brug over de Suriname rivier juist beneden de toekomstige dam en van enkele bouwdijken. Het aantal arbeiders steeg inmiddels tot 350. Administratief werd het Brokopondo-gebied afgescheiden van de bestaande districten en er werd een nieuw district „Brokopondo” gevormd. Reeds werd een aanvang gemaakt met de bouw van een bestuurshoofdplaats in het oerwoud, iets ten noorden van het damgebied.

De Regering hield uitvoerige besprekingen met de bewoners van het te inunderen gebied en wist de meeste te bewegen, zuidwaarts te verhuizen. Een kleine groep geeft er evenwel de voorkeur aan, zich in het kustgebied te vestigen, wat in de toekomst zeker aanpassingsmogelijkheden zal veroorzaken. Het betreft hier een deel der Aucaners, dat het gezag van Granman Aboikoni niet erkent. Ten behoeve van dit project dienen enkele terreinen ten zuiden

van Paramaribo, een mijnconcessie van de Suralco, onteigend te worden. Dit onteigeningsontwerp veroorzaakte spanningen onder de betrokkenen, welke nog niet konden worden opgelost, en welke momenteel een belangrijke inzet zijn in de binnenlandse partijpolitiek.

Financiën.

Met ingang van 7 maart werden de bij verordening vastgestelde koersen van buitenlandse valuta's opgeheven en de Surinaamse gulden gekoppeld aan de U.S.\$ met een vaste koersverhouding van 1,87 aankoop en 1,90 verkoop. Sedertdien fluctueren de koersen van de overige valuta's, waarbij de koersverhoudingen op de Amsterdamse beurs blijkbaar worden gevolgd. De verkoopkoers van de Nf. steeg inmiddels van 50,00 tot 50,32. Een en ander is een direct gevolg van de gewijzigde situatie in Europa.

Per 31 maart 1959 was de verkorte balans van de Centrale Bank als volgt:

Debet	(in Sf. 1.000)	Credit	(in Sf. 1.000)
Goud, deviezenrekeningen	28.865	Bankbiljetten	17.318
Diverse saldi	490	Rek.-cour. saldi	4.445
Effecten en hypotheeken	30	Deviezenrekeningen	88
Gebouwen	292	Kapitaal	3.000
Sluitrekeningen	591	Reserves	3.050
	30.268	Sluitrekeningen	2.367
			30.268

Sedert 1 januari steeg dus de bankbiljettencirculatie met 6 ton, hetgeen voor 2/3 uit deviezenrekeningen en voor 1/3 uit promessen/schatkistpapier werd verkregen. Gedurende deze periode werden enkele deviezenmaatregelen vereenvoudigd en werd de mogelijkheid geopend tot valutatermijntransacties.

Het nieuwe kantoor van De Surinaamse Bank kwam gereed en zal in april officieel in gebruik worden genomen. De dan in Suriname aanwezige leden van de hoofddirectie van de Nederlandsche Handel-Mij. zullen tevens besprekingen voeren met de Surinaamse Regering. De Hollandse Bank-Unie wijdde het december-nummer van haar „H.B.U.-nieuws” aan Suriname, in welk nummer de nadruk werd gelegd op enkele succesvolle Nederlandse ondernemingen. Vervuurt's Bank kan op een gunstig 1958 terugzien, met een toeneming van 10 pCt. zowel van de bruto als van de netto baten; Sf. 20.000 werd gereserveerd en een dividend van 7 pCt. werd uitgekeerd. De Surinaamse Hypotheekbank had het moeilijker ten gevolge van de vernauwing van de rentemarge. Nieuwe pandbrieven konden niet worden uitgegeven, terwijl wel uitloting plaatsvond, waardoor het arbeidsveld van de bank inkromp. De Eerste Surinaamse Verzekeringsmij. „De Nationale” breidde in 1958 haar werkzaamheden verder uit, waardoor de netto winst verdubbelde tot Sf. 88.300, terwijl de reserves stegen van Sf. 347.200 tot Sf. 428.400.

Met ingang van 1959 verscheen het maandblad „Economische Voorlichting Suriname” niet meer gestencild doch gedrukt, hetgeen de leesbaarheid ten goede komt doch niet de snelheid van uitgave. Het februari-nummer verscheen eerst in april. In afwachting van het Rapport Lief tinck-Goedhart maakt Suriname zich thans op voor een versnelling in het verbreden van de economische basis. In dit verband kan ook een grotere belangstelling van het Nederlandse bedrijfsleven voor Suriname worden gezien. Zo zal een bekende verffabriek in de loop van dit jaar een dochteronderneming te Paramaribo vestigen.

Paramaribo.

G. C. A. MULDER, B.Sc., Ps.D.

MEDEDELINGEN VOOR ECONOMISTEN

Prof. F. de Vries Lezingen

„The F. de Vries Lectures”, uitgaande van de Professor F. de Vries Stichting, zullen dit jaar gehouden worden in de Nederlandsche Economische Hoogeschool te Rotterdam op 20 mei a.s. des morgens 11.30 uur en op 21 mei te 10.30 en 11.30 uur. Spreker zal zijn Professor P. N. Rosenstein-Rodan van het Massachusetts' Institute of Technology, Cambridge, Mass.; zijn onderwerp is: „Indivisibilities and Economic Growth”.

Belangstellenden zijn hartelijk welkom.

GELD- EN KAPITAALMARKT

Het is goed om er zo nu en dan aan herinnerd te worden dat de scheiding tussen geld- en kapitaalmarkt die in deze rubriek gemaakt pleegt te worden in de praktijk niet altijd wordt volgehouden. Bij twee gelegenheden is dit de laatste tijd nog weer eens duidelijk naar voren gekomen. Het betreft in beide gevallen het aanhouden door de banken, die traditioneel in Nederland als typische geldmarktinstellingen beschouwd worden, van leningen die door de Staat op de kapitaalmarkt zijn geplaatst. Paradoxaal genoeg was het er in het eerste geval om te doen het restant van een kortlopende staatslening in handen van de banken te brengen, terwijl de tweede maatregel er juist op is gericht om te voorkomen dat een steeds groter deel van een andere kortlopende staatslening in de portefeuille van de banken zal geraken.

In het eerste geval gaat het om de overname door een consortium van banken van het restant (\$ 55 mln.) van een $3\frac{1}{4}$ pCt. lening die in 1947 door de Staat bij de Wereldbank werd geplaatst. De lening heeft een resterende looptijd van nog geen zeven jaar en een gemiddelde looptijd van ca. $4\frac{3}{4}$ jaar. Deze transactie heeft voor de Staat als debiteur geen consequenties t.a.v. het tijdstip van aflossing. Wel wordt een buitenlandse schuld omgezet in een binnenlandse, zodat in de toekomst geen deviezen voor rente en aflossing meer nodig zijn. Het betreft hier dus een door de banken gefinancierde kapitaalexport, die men als een tegenwicht voor de kapitaalimport uit hoofde van bijv. de verkoop van effecten naar het buitenland zou kunnen zien. Daar het percentage dat de banken van de hun toevertrouwde middelen renteloos bij De Nederlandsche Bank moeten aanhouden in verband met de aankoop van de nodige deviezen verlaagd is van 10 tot 7, waardoor juist ongeveer de tegenwaarde van \$ 55 mln. beschikbaar is gekomen, heeft het bankwezen dus een renteloze vordering op De Nederlandsche Bank kunnen omzetten in een rentedragende vordering op de Staat.

Het tweede geval betreft de 3 pCt. staatslening 1962/64, waarvan ruim f. 1 mrd. uitstaat. Het feit dat hier van een kortlopende (looptijd maximaal ruim 5 jaar), in-eens aflos-

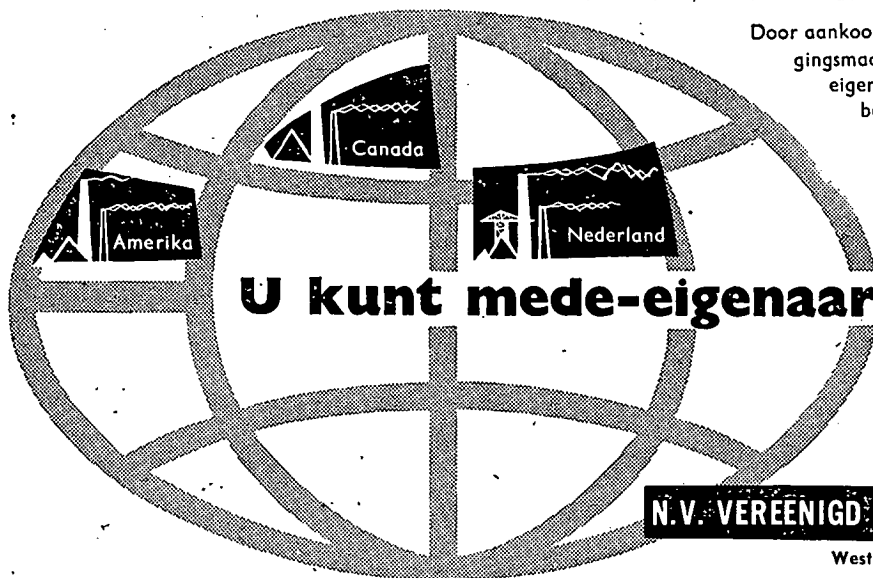
bare lening sprake is, maakt de obligaties een geschikt beleggingsobject voor banken, qua looptijd in dezelfde mate als bijv. 5-jarige schatkistbiljetten.

Voor zover zij door de banken in portefeuille worden genomen, vindt er een doorstroming van geldmarkt-middelen naar de Nederlandse kapitaalmarkt plaats, hetgeen bij de overname van de Wereldbanklening niet het geval is. De Staat streeft er nu naar om het bedrag dat van de lening uitstaat in te krimpen en dus de aankoopmogelijkheden voor de banken te verminderen, door de houders de gelegenheid te bieden tot omwisseling in de $4\frac{1}{4}$ pCt. 25-jarige lening over te gaan, waarvan de uitgifte in de verslagweek is aangekondigd. Anders gezegd, de Staat wil een 3 pCt. lening met een middellange looptijd omzetten in een $4\frac{1}{4}$ pCt. lening met een lange looptijd. Kennelijk achten de monetaire autoriteiten de gevaren van het vervagen der grenzen tussen geld- en kapitaalmarkt dermate ernstig, dat zij het niet onaanzienlijke rente-offer op de koop toenemen. Terwijl bij een gedwongen conversie de debiteur rentekosten wenst te besparen, zal, voor zover thans „vrijwillige conversie” plaatsvindt, juist van hogere rentekosten sprake zijn, althans gedurende de eerste jaren.

Wat de nieuwe staatslening betreft, behalve door middel van het omwisselen van obligatie- of schuldregister-inschrijvingen van de 3 pCt. lening 1962/64 zal hierop ook in contanten kunnen worden ingeschreven; de inschrijvingskoers (evenals de „conversiekoers”) is $98\frac{1}{4}$ pCt., het bedrag f. 200 mln., maar bij overtekening kan dit worden verhoogd, evenals bij de jongste lening van de Bank voor Nederlandsche Gemeenten het geval was.

Opvallend is, dat de 3 pCt. obligaties 1962/64 na de emissie-aankondiging hoger dan $98\frac{1}{4}$ pCt. zijn gaan noteren. De verklaring hiervan is gelegen in het feit dat inschrijvingen via de lening 1962/64 volledig toegewezen zullen worden. Men zou dus van een soort „voorkeurs-emissie” kunnen spreken, waarbij het agio boven de conversiekoers de waarde van de claim representeert.

In de obligatiesector trad onder invloed van de emissie-aankondiging voor langlopende obligaties een reactie op, maar de kortlopende obligaties trokken juist in koers aan. In de aandelensector hebben zich ook tijdens de ver-

U kunt mede-eigenaar worden

Door aankoop van aandelen van onze beleggingsmaatschappij kunt ook U mede-eigenaar worden van een deskundig beheerd omvangrijk vermogen, opgebouwd uit aandelen van ruim 100 zorgvuldig geselecteerde Nederlandse, Amerikaanse en Canadese ondernemingen.

Vraagt inlichtingen bij Uw
bankier of Uw commissionair
in effecten of bij de

N. V. VEREENIGD BEZIT VAN 1894

Westersingel 84 - Rotterdam

slagweek forse koersstijgingen voorgedaan, zulks ondanks de daling van het New Yorkse koerspeil.

Aand. indexcijfers	A.N.P.-C.B.S. (1953 = 100)	2 jan. 1959	1 mei 1959	8 mei 1959
Algemeen		255	279	285
Internat. concerns		375	403	416
Industrie		174	203	206
Scheepvaart		151	147	147
Banken		138	167	167
Indon. aand.		103	118	119
Aandelen				
Kon. Petroleum	f. 183,20	f. 164,90	f. 165,60	
Unilever	452	543 $\frac{5}{8}$ *	570	
Philips	493 $\frac{3}{4}$	600 $\frac{5}{8}$	637	
A.K.U.	262	305 $\frac{1}{4}$	313	
Kon. N. Hoogovens	341	467	500	
Van Gelder Zn.	193	213 $\frac{1}{2}$ *	221 $\frac{1}{2}$	
H.A.L.	158 $\frac{1}{2}$	151 $\frac{1}{2}$	149 $\frac{1}{2}$	
Amsterd. Bank	253 $\frac{1}{2}$	293	293	
Ver. H.V.A. Mij-en	131 $\frac{1}{2}$	138	138 $\frac{1}{2}$	

Staatsfondsen	2 jan. 1959	1 mei 1959	8 mei 1959
2 $\frac{1}{2}$ pCt. N.W.S.	59 $\frac{3}{4}$	63 $\frac{1}{2}$	64
3 $\frac{1}{2}$ pCt. 1947	90 $\frac{1}{4}$	93 $\frac{1}{4}$	92
3 $\frac{1}{2}$ pCt. 1955 I	87 $\frac{1}{2}$	90 $\frac{3}{4}$	90 $\frac{1}{2}$
3 pCt. Grootboek 1946	88 $\frac{1}{2}$	91 $\frac{1}{4}$	90 $\frac{1}{4}$
3 pCt. Dollarlening	90 $\frac{1}{4}$	94 $\frac{1}{4}$	94 $\frac{1}{4}$
4 $\frac{1}{2}$ pCt. Nederland 1958	99 $\frac{1}{4}$	102 $\frac{1}{4}$	101 $\frac{1}{2}$
Diverse obligaties			
3 $\frac{1}{2}$ pCt. Gem. Rotterdam 1937 VI	90 $\frac{1}{4}$	95	94 $\frac{1}{4}$
3 $\frac{1}{2}$ pCt. Bk.v.Ned.Gem.1954 II/III	91 $\frac{1}{4}$	87	87
3 $\frac{1}{2}$ pCt. Nederl. Spoorwegen	89	94	94 $\frac{1}{4}$
3 $\frac{1}{2}$ pCt. Philips 1948	95	94 $\frac{5}{8}$	97 $\frac{3}{8}$
3 $\frac{1}{2}$ pCt. Westl. Hyp. Bank	83 $\frac{1}{2}$	88	88
6 pCt. Nat. Woningb.len. 1957	110	111 $\frac{1}{2}$	111 $\frac{3}{4}$
New York			
Aandelenkoersgemiddelde			
Dow Jones Industrials	588	625	623

* ex dividend.

M. P. GANS

HOOGOVS IJMUIDEN

De Koninklijke Nederlandsche Hoogovens en Staalfabrieken N.V.
te IJmuiden vraagt voor de afdeling
BEDRIJFSORGANISATIE

een bedrijfseconomisch geschoold medewerker van academisch niveau

voor het verrichten van analyserende en coördinerende werkzaamheden op het gebied van de fysische standaards. Deze standaards vormen de basis voor kostprijsberekening, variabele budgettering en technische economische studies.

Daar de werkzaamheden in deze adviserende functie op een breed terrein liggen in een technisch bedrijf, zijn een algemeen technisch inzicht, een goed contact met mensen, initiatief en doorzettingsvermogen van veel belang.

Leeftijd tot 30 jaar; bij voorkeur bedrijfservaring.

Eigenhandig geschreven sollicitaties met beschrijving van opleiding en levensloop worden, vergezeld van een recente pasfoto en onder vermelding van ons nummer ESB 78, ingewacht bij de afdeling Personeelszaken Beambten.

Ter overname aangeboden tegen elk aannemelijk bod:

Doelmatig Bedrijfsbeheer, jrg. I t/m IX geb., jaarg. X los. E.-S.B., jrg. 1954 los, jrg. 1955, '56 en '57 geb., jrg. 1958 los. Div. jrg. laatste jaren: The Economist, Int. Spectator, Foreign Affairs, Occident, Olie, Mndbl. v. Scheepvaart. & Scheepsbouw, Tijdschr. v. Eff. & Documentatie, In de Roos, Baas boven Baas, Kantoormachinegids, Maandschrift v. h. Centr. Bur. v. Stat., Correspondentieblad v. Hogere Ambtenaren, alsmede diverse brochures N.I.V.E., jaargang Voeding, Punch, Saturday Ev. Post en Nieuwsbrief van Fabius. Br. no. E.-S.B. 28-5, postbus 42, Schiedam.

U reageert op
annonces in
„E.-S.B.”?

Wilt U dat dan steeds
kenbaar maken!

Abonneert U op

DE ECONOMIST

Maandblad onder redactie van:

Prof. P. Hennipman,
A. M. de Jong,
Prof. P. B. Kreukniet,
Prof. H. W. Lambers,
Prof. J. Tinbergen,
Prof. G. M. Verrijn Stuart,
Prof. J. Zijlstra,
Prof. F. J. de Jong.

Abonnementsprijs f 22.50;
fr. p. post f 23.60; voor studenten f 19.—; fr. per post f 20.10.

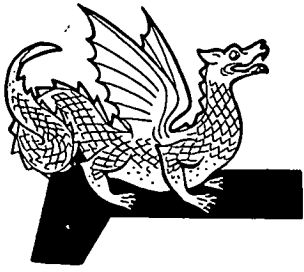
Abonnementen worden aangenomen door de boekhandel en door uitgevers

**DE ERVEN F. BOHN
TE HAARLEM**

DE TWENTSCHE BANK N.V.

Gecombineerde Maandstaat op 30 april 1959

Kas, Kassiers en Dag- geldleningen . . . f	104.311.190,16	Kapitaal f	49.000.000,-
Nederlands		Reserve „	22.000.000,-
Schatkistpapier „	489.300.000,-	Bouwreserve „	1.000.000,-
Ander Overheidspapier „	35.344.243,04	Deposito's op Termijn „	413.124.822,-
Wissels „	78.827.425,46	Crediteuren „	763.058.181,91
Bankiers in Binnen- en Buitenland „	88.327.379,82	Geaccepteerde Wissels „	473.676,29
Effecten, Syndicaten en Waarden „	49.353.740,97	Door Derden	
Prolongaties en Voor- schotten tegen Effecten „	32.421.006,49	Geaccepteerd „	22.680,81
Debiteuren „	399.733.574,41	Kassiers en genomen Daggeldleningen „	5.000.000,-
Deelnemingen (incl. Voorschotten) „	6.907.580,31	Overlopende Saldi en Andere Rekeningen „	35.846.779,65
Gebouwen „	5.000.000,-		
	<u>f 1.289.526.140,66</u>		<u>f 1.289.526.140,66</u>

Een werkelijk ideaal
verjaarscadeau voor iedere
watersportbeoefenaar
is en blijft het prachtige boek,
gewijd aan het
prinsessejacht

De Groene Draeck

boeiend geschreven
en luisterrijk geïllustreerd.
Prijs slechts f 9.50.

Verkrijgbaar bij Uw boekhande-
laar, dan wel bij de uitgever

N.V. Koninklijke Nederlandsche
Boekdrukkerij H. A. M. Roelants
te Schiedam.

KWANTITEIT of KWALITEIT ?

Wanneer het U vooral om
de kwantiteit van de reacties
op door Uw onderneming
geplaatste personeelsannonces
gaat, dan menen wij er goed
aan te doen U tevoren te
moeten afraden deze annonces
in „E.-S.B.” te plaatsen. Hon-
derden reacties voorspellen
wij U beslist niet.

Wilt U echter een indruk heb-
ben van de kwaliteit van de
binnenkomende reacties, dan
zal het U interesseren dat tal-
rijke grote ondernemingen re-
gelmatig „E.-S.B.” inschakelen
als medium voor het oproepen
van functionarissen op hoog
niveau. De ervaring leert deze
bedrijven namelijk dat een
oproep, in „E.-S.B.” geplaatst,
een prima selectie van het
aantal reacties betekent, het-
geen een niet onbelangrijke
aanwijzing is wat betreft het
„aanbod”.

Zoekt U het in de kwaliteit
van de reacties op Uw per-
soneelannonces, dan geven
wij U ernstig in overweging
om „E.-S.B.” als medium in
te schakelen.

Advertentie-afdeling
Postbus 42 — Schiedam

STAAT DER NEDERLANDEN

4 $\frac{1}{4}$ pct. LENING 1959

uitgegeven krachtens de Leningwet 1955 (Stb. 348)
gewijzigd bij de wet van 25 juni 1958 (Stb. 314)
en de Leningwet 1959 (Stb. 69)

GROOT f. 200.000.000

of zoveel meer als wordt deelgenomen met in-
levering van schuldbewijzen/schuldregister-
inschrijvingen van de 3% Nederlandse
Staatslening per 1962-64.

Het recht wordt voorbehouden het bedrag van f. 200 mln.,
waarvan de storting in geld moet geschieden, te verhogen.

KOERS VAN UITGIFTE 98 $\frac{1}{4}$ %

Schuldbewijzen aan toonder groot nominaal f. 1000 en f. 100.
Schuldregisterinschrijvingen groot ten minste f. 100.000.

Looptijd ten hoogste 25 jaren

Delging in 25 gelijke jaarlijkse termijnen. Eerste aflossing
op 1 juli 1960; vervroegde gedeeltelijke of algehele delging
de eerste tien jaren niet toegestaan.

Jaarcoupons per 1 juli

INSCHRIJVING

op 20 mei 1959 van 9 – 16 uur

bij het Agentschap van het Ministerie van Financiën te
Amsterdam, uitsluitend door bemiddeling van de leden van
de Vereniging voor den Effectenhandel te Amsterdam,
de Vereniging van Effectenhandelaren te Rotterdam of
de Bond voor den Geld- en Effectenhandel in de Provincie
te 's-Gravenhage.

**Schuldbewijzen / schuldregisterinschrijvingen
van de 3% Nederlandse Staatslening per
1962-64 worden tegen een koers van 98 $\frac{1}{4}$ %
in betaling genomen.**

Aanvragen tot inschrijving moeten zo tijdig worden opge-
geven, dat zij door de Bank of Commissionair op de
inschrijvingsdag vóór 16 uur kunnen worden ingediend
bij het Agentschap.

STORTING

**op 1 juli 1959 vóór 12.30 uur
bij de Nederlandsche Bank te Amsterdam**

Amsterdamsche Bank

Geconsolideerde Maandstaat per 30 APRIL 1959

<i>Debet</i>		<i>Credit</i>	
Kas, kassiers en daggeldleningen	f 164.158.814,54	Kapitaal	f 90.010.000,—
Nederlands schatkistpapier	„ 581.908.000,—	Reservefonds	„ 49.000.000,—
Ander overheidspapier	„ 90.978.800,—	3 pCt. Deposito-obligatiën per 1962	„ 25.000.000,—
Wissels	„ 102.912.190,36	Deposito's op termijn	„ 445.491.872,26
Bankiers in binnen- en buitenland	„ 154.199.511,24	Crediteuren	„ 1.242.812.845,38
Effecten en syndicaten	„ 51.454.224,29	Geaccepteerde wissels	„ 36.679.082,71
Prolongatiën en voorschotten tegen effecten	„ 85.009.234,66	Door derden geaccepteerd	„ 1.107.256,92
Debiteuren	„ 703.874.831,23	Overlopende saldi en andere rekeningen	„ 59.593.843,92
Deelnemingen (incl. voorschotten)	„ 15.199.293,87		
Gebouwen, safe-inrichtingen en inventarissen	„ 1,—		
	<u>f 1.949.694.901,19</u>		<u>f 1.949.694.901,19</u>

N.V. NEDERLANDSCHE SPOORWEGEN

Voor: de dienst van economische zaken
de dienst van de exploitatie
de dienst van personeelzaken
het secretariaat
vraagt de

jonge academici

in aanmerking komen:

economen
ingenieurs
juristen
sociografen
sociologen

Uitgebreide gegevens omtrent de aard van de vacatures worden op aanvraag gaarne toegezonden door de dienst van personeelzaken, tweede afdeling, Utrecht. Op enveloppe vermelden no. 16/3.

Ook zij die binnenkort het doctoraal-/ingenieurs-examen hopen af te leggen kunnen reflecteren.
Leeftijd tot 31 jaar, in geval van ruime ervaring tot 35 jaar.

PHILIPS „TL” MF

Starterloze Fluorescentielampen

De voortreffelijke eigenschappen van de „TL” M starterloze fluorescentielamp en de „TL” F lamp met inwendige reflectielaag zijn thans in één lamp gecombineerd: „TL” MF.

Het resultaat: een starterloze lamp „boordevol” eigenschappen, die beslissend zijn voor een voordelige exploitatie: starterloze schakeling, waardoor maximale bedrijfszekerheid: inwendige reflectielaag waardoor stof en vuil praktisch geen invloed hebben op de verlichtingssterkte.

Hierbij kunt U de talrijke „normale” TL-voordelen (sterk verhoogde lichtstroom) optellen.

Een economische, verantwoorde verlichtingsinstallatie met ongekend gunstig rendement is thans ook voor uw bedrijf bereikbaar!

PHILIPS „TL” MF

voor permanent hóóg rendement

Deze topfunctionaris verdient een topsalaris maar... kan hij ook bogen op een voldoende pensioenregeling?

Veelal niet! Hij moge dan al opgenomen zijn in de voor de overige werknemers getroffen voorziening doch deze blijkt doorgaans te gering in verhouding tot zijn inkomen. Hij ontvangt evenwel een zodanige beloning voor zijn arbeid dat hij geacht kan worden financieel in staat te zijn zelf de toekomst voor zich als ook voor zijn na te laten betrekkingen in geval van zijn vooroverlijden veilig te stellen hetzij door zelf-sparen dan wel door het aangaan van een levensverzekering.

In deze opvatting nu is een kentering gekomen en de oorzaken daarvan zijn niet ver te zoeken. De zware tol die de fiscus speciaal van de hogere inkomens heft en de steeds stijgende kosten van levensonderhoud zijn wel de voornaamste. Deze maken het voor hogere functionarissen steeds moeilijker de benodigde gelden voor de verzekering van hun toekomst af te zonderen.

In werkgeverskringen wordt er dan ook steeds meer toe overgegaan voor het onmisbare leidinggevende personeel - waarbij ook nog al eens in het geval van een naamloze vennootschap de directie zelf wordt betrokken - een aparte pensioenregeling op te zetten los van de voorziening voor de andere werknemers.

Ter waarborging van deze aanspraken nu verdient een verzekeringsovereenkomst alleszins aanbeveling!

R. Mees & Zoonen zullen in hun hoedanigheid van assurantiemakelaars voor belangstellenden gaarne vrijblijvend een voor de werkgever, zijn staf en de fiscus aanvaardbaar en ook praktisch uitvoerbaar plan voor dusdanige regelingen uitwerken. De plaats van de assurantiemakelaar immers is en blijft die tussen de vragers naar en de aanbieders van verzekering vanwaar hij kennis van het vak en het bedrijf alsmede wetenschap op het terrein van het recht, de fiscale en sociale wetgeving aan neutraliteit en objectiviteit paart.

R. MEES & ZONEN

ROTTERDAM - AMSTERDAM - 'S-GRAVENHAGE - DELFT - SCHIEDAM - VLAARDINGEN - ALBLASSERDAM